

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW**

L.dz. DDI-I-50-06/02/RK

Warszawa, dn. 20 października 2004 r.

Decyzja Nr DOK - 104/04

I. Na podstawie art. 10 ust. 2 w związku z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 roku *o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. z 2003 r. Nr 86, poz. 804 z póź. zm.), Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, po przeprowadzeniu postępowania antymonopolowego wszczętego z urzędu, **uznaje**, iż wprowadzenie przez Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. z siedzibą w Warszawie, zasad grafikowania Minimalnych Ilości Energii - polegających na oderwaniu krzywej określającej zapotrzebowanie z Kontraktów Długoterminowych od krzywej określającej całkowite zapotrzebowanie elektroenergetycznych spółek dystrybucyjnych, **stanowi praktykę ograniczającą konkurencję** określoną w art. 8 ust. 2 pkt 6 ww. ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*, polegającą na nadużywaniu pozycji dominującej na rynku sprzedaży energii w ramach MIE, poprzez narzucanie uciążliwych warunków umów przynoszących PSE S.A. nieuzasadnione korzyści i **stwierdza zaniechanie jej stosowania**.

II. Na podstawie art. 10 ust. 2 w związku z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 roku *o ochronie konkurencji i konsumentów* (Dz. U. z 2003 r. Nr 86, poz. 804 z póź. zm.), Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, po przeprowadzeniu postępowania antymonopolowego wszczętego z urzędu, **uznaje**, iż ustalenie przez Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. z siedzibą w Warszawie, na Rynku Bilansującym dla elektroenergetycznych spółek dystrybucyjnych, różnych cen zakupu i sprzedaży energii elektrycznej, **stanowi praktykę ograniczającą konkurencję**, określoną w art. 8 ust. 2 pkt 6 ww. ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*, polegającą na nadużywaniu pozycji dominującej na rynku bilansującym, poprzez narzucanie uciążliwych warunków umów przynoszących PSE S.A. nieuzasadnione korzyści i **stwierdza zaniechanie jej stosowania**.

UZASADNIENIE

I. Stan faktyczny sprawy.

1. Informacje o wszczęciu postępowania antymonopolowego.

Postanowieniem z dnia 30 lipca 2002 r., Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów wszczął przeciwko Polskim Sieciom Elektroenergetycznym S.A. z siedzibą w Warszawie (zwanym dalej także PSE), postępowanie antymonopolowe w sprawie uznania, że:

- 1) wprowadzenie przez PSE zasad grafikowania Minimalnych Ilości Energii (zwanymi dalej także MIE) - polegających na oderwaniu krzywej określającej zapotrzebowanie z Kontraktów Długoterminowych (zwanymi dalej także KDT) od krzywej określającej całkowite zapotrzebowanie elektroenergetycznych spółek dystrybucyjnych, oraz
- 2) ustalenie na Rynku Bilansującym dla elektroenergetycznych spółek dystrybucyjnych różnych cen zakupu i sprzedaży energii elektrycznej,

stanowią praktyki ograniczające konkurencję, określone w art. 8 ust. 2 pkt 6 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*.

Wszczęcie niniejszego postępowania nastąpiło po otrzymaniu, od Urzędu Regulacji Energetyki oraz od [tajemnica przedsiębiorstwa], informacji, które wskazywały na możliwość naruszenia przez PSE przepisów ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*. Wynikało z nich, iż PSE z dniem 1 lipca 2002 r. wprowadziły zmiany w Regulaminie Rynku Bilansującego, polegające na ustaleniu dwóch dodatkowych cen rozliczeniowych (kupna i sprzedaży) energii elektrycznej.

Przed wprowadzeniem tych zmian zarówno sprzedaż, jak i kupno energii elektrycznej na Rynku Bilansującym rozliczane były wg jednolitej ceny. Natomiast po wprowadzeniu zmian z lipca 2002 r., ze względu na znaczne odchylenie występujące pomiędzy ceną sprzedaży, a ceną zakupu energii elektrycznej na Rynku Bilansującym, przeciętna cena sprzedaży energii elektrycznej kształtowała się na poziomie nieco powyżej 70 zł/MWh, natomiast cena zakupu wynosiła około 200 zł/MWh, przy czym zdarzały się również znacznie większe odchylenia tych cen (minimalna cena sprzedaży wynosiła 70/MWh zł, natomiast maksymalna cena zakupu 1 500 zł/MWh). Przedstawione informacje, wg opinii organu antymonopolowego, mogły świadczyć o tym, iż wprowadzenie powyższych zmian przez PSE, spowodowało znaczne straty spółek dystrybucyjnych.

Wprowadzone przez PSE uregulowania mogły równocześnie naruszać zapis § 20 ust. 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 25 września 2000 r. *w sprawie szczegółowych warunków przyłączania podmiotów do sieci elektroenergetycznych* (Dz. U. Nr 85, poz. 957), który stanowi, iż zamknięcie bilansu energii elektrycznej odbywa się przy założeniu, że przychód z jej sprzedaży jest równy kosztowi jej zakupu oraz § 20 ust. 2 tego rozporządzenia, który stanowi, iż sprzedaż energii elektrycznej przez Operatora Systemu Przesyłowego odbywa się po tych samych cenach dla

każdego odbiorcy. Wprowadzone przez PSE zmiany mogły spowodować szczególnie dotkliwe straty dla tych spółek dystrybucyjnych, do których przyłączeni są wytwórcy produkujący energię elektryczną w skojarzeniu oraz wytwórcy produkujący energię elektryczną z odnawialnych źródeł energii. Wynika to bowiem z faktu, iż obiektywnie niemożliwe jest sporządzenie racjonalnych prognoz co do produkcji energii elektrycznej przez tych wytwórców, a koszty wynikające z niesprawdzonych prognoz ponosić musiałyby spółki dystrybucyjne.

Dodatkowo, PSE wprowadziły także nowy sposób grafিকowania Minimalnych Ilości Energii pochodzących z Kontraktów Długoterminowych. Pomimo, iż wolumen Minimalnych Ilości Energii odbierany przez każdą ze spółek dystrybucyjnych, jest określony w taryfie PSE, to jednak sposób jego grafিকowania (szczegółowy rozkład godzinowy ilości MIE), określają bilateralne umowy zawierane pomiędzy PSE, a spółkami dystrybucyjnymi. Z sygnałów otrzymanych przez organ antymonopolowy wynikało, iż nowy sposób grafিকowania Minimalnych Ilości Energii został istotnie spłaszczony w stosunku do całkowitego prognozowanego zapotrzebowania na energię elektryczną przez spółki dystrybucyjne. Bez względu na to, czy faktyczne zapotrzebowanie spółek dystrybucyjnych wzrastało, czy też malało, rozkład Minimalnych Ilości Energii był względnie jednakowy. Tak więc, sposób grafিকowania Minimalnych Ilości Energii przez PSE nie brał pod uwagę wahań zapotrzebowania spółek dystrybucyjnych na energię elektryczną. Wskutek tego, spółki dystrybucyjne zmuszone zostały do zakupu znacznych ilości energii w godzinach szczytu (kiedy zapotrzebowanie na energię jest największe, a ceny energii najwyższe) i odsprzedaży energii w pozostałych godzinach doby (kiedy zapotrzebowanie na energię jest mniejsze, a ceny energii niższe). Częściowo obrót tą energią musiał odbywać się również na Rynku Bilansującym, gdzie, jak już wskazano powyżej, obowiązywały znaczne różnice pomiędzy ceną zakupu i ceną sprzedaży energii elektrycznej. To dodatkowo mogło przyczyniać się do strat spółek dystrybucyjnych.

Powyższe działania mogły zatem również skutkować dużymi stratami dla spółek dystrybucyjnych.

Z uwagi na przedstawione powyższej informacji, uprawdopodobniające możliwość naruszenia ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*, organ antymonopolowy wszczął w powyższych sprawach z urzędu postępowanie antymonopolowe. Za koniecznością zbadania sprawy przemawiało także przypuszczenie, że dodatkowe koszty, jakie spółki dystrybucyjne musiały ponieść w związku z kwestionowanymi działaniami PSE, przerzucone zostaną pośrednio na odbiorców końcowych.

2. *Krótką charakterystyka polskiego sektora elektroenergetycznego.*

Polski sektor elektroenergetyczny można podzielić na 3 podstawowe podsektory:

- sektor wytwarzania - obejmujący elektrownie systemowe oraz kilkanaście dużych elektrociepłowni,

- sektor przesyłu - reprezentowany przez PSE, krajowego operatora systemu przesyłowego. Spółka ta przesyła energię elektryczną sieciami najwyższych napięć tj. 220 kV i 400 kV.
- sektor dystrybucji - skupiający 33 regionalne spółki dystrybucyjne (stan na początek postępowania - obecnie, niektóre ze spółek dystrybucyjnych zostały połączone, trwają prace nad konsolidacją innych). Spółki dystrybucyjne są operatorami sieci 110 kV oraz średniego i niskiego napięcia. Ww. spółki kupują energię elektryczną od PSE oraz wytwórców, a następnie przesyłają oraz dostarczają tą energię odbiorcom końcowym (m.in. gospodarstwom domowym, zakładom przemysłowym itp.).

Ponadto, na rynku energii elektrycznej wyodrębnić można także inne podmioty, w tym: podmioty prowadzące działalność w zakresie handlu energią elektryczną, podmioty stanowiące mniejsze źródła generujące energię elektryczną (np. odnawialne źródła energii) oraz odbiorców, którzy nabyli prawo do korzystania z usług przesyłowych, tzn. odbiorców posiadających prawo wyboru dostawcy energii elektrycznej (określanych, jako odbiorców uprawnionych do korzystania z zasady TPA¹).

Hurtowy obrót energią elektryczną w Polsce odbywa się na:

- rynku regulowanym - obejmującym sprzedaż przez PSE spółkom dystrybucyjnym znacznej części energii (tzw. Minimalnych Ilości Energii), pochodzącej z Kontraktów Długoterminowych. Cena sprzedaży tej energii oraz jej ilość, zatwierdzane są przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki,
- rynku konkurencyjnym - obejmującym handel energią elektryczną kupowaną w ramach kontraktów bilateralnych, zawieranych pomiędzy wytwórcami energii, a firmami prowadzącymi obrót energią oraz odbiorcami energii. Rynek ten obejmuje również energię nabywaną na Giełdzie Energii. Ceny sprzedaży tej energii nie są regulowane przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki,
- rynku bilansującym – miejscu, gdzie dochodzi do zrównoważenia podaży i popytu energii elektrycznej.

3. Informacja o stronie postępowania - Polskich Sieciach Elektroenergetycznych S.A. (PSE).

Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. (PSE) są jednoosobową Spółką Skarbu Państwa - zawiązaną przez Ministra Przemysłu i Handlu w dniu 2 sierpnia 1990 roku. PSE są właścicielem istniejących w Polsce sieci najwyższych napięć tj. 220 kV i 400 kV, służących do przesyłania energii elektrycznej. Jak już wyżej wspomniano, jako

---

¹ Zasada TPA – z angielskiego Third Party Acces – tzw. zasada dostępu stron trzecich do sieci, umożliwiająca odbiorcom o określonym, wysokim wolumenie odbioru energii elektrycznej, wybór dostawcy.

operator tej sieci, PSE pełnią jednocześnie rolę krajowego operatora systemu przesyłowego. Ze statutu tej spółki wynika, iż PSE mają za zadanie zapewnić bezpieczną i ekonomiczną pracę krajowego systemu elektroenergetycznego w warunkach gospodarki rynkowej i rozwoju konkurencji, przyczyniać się do utrzymania bezpieczeństwa, a także wzrostu wartości spółki i bezpieczeństwa techniczno-ekonomicznego jej funkcjonowania, przy jednoczesnej skutecznej ochronie środowiska przyrodniczego.

Jednocześnie PSE realizują przeważającą część hurtowego obrotu energią elektryczną w Polsce, kupując energię od większości elektrowni systemowych i odsprzedając ją następnie spółkom dystrybucyjnym, przy czym większość tej energii sprzedawana jest w oparciu o taryfę zatwierdzaną przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki. Duży udział PSE w sprzedaży hurtowej energii elektrycznej wynika z faktu, iż spółka ta będąc poprzednio jedynym nabywcą energii elektrycznej, podpisała z wytwórcami długoterminowe umowy na jej dostawę.

II. Podstawy prawne rozpatrzenia sprawy przez Prezesa UOKiK.

1. Naruszenie przez PSE przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Zdaniem organu antymonopolowego, działania PSE naruszają zakaz określony w art. 8 ust 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, wypełniając przesłanki art. 8 ust. 2 pkt 6 tej ustawy.

Praktyka ograniczająca konkurencję z art. 8 ust. 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów polega na nadużywaniu pozycji dominującej na rynku, poprzez narzucanie uciążliwych warunków umów, przynoszących przedsiębiorcy narzucającemu te warunki nieuzasadnione korzyści. Jak wynika z powyższego, z praktyką tą mamy do czynienia w razie spełnienia następujących przesłanek:

- 1) przedsiębiorca, którego zachowania są kwestionowane, posiada pozycję dominującą na rynku,
- 2) podmiot ten narzuca swojemu kontrahentowi warunki umów,
- 3) narzucone przez tego przedsiębiorcę warunki umowy mają charakter uciążliwy,
- 4) postanowienia umowne przynoszą temu przedsiębiorcy nieuzasadnione korzyści.

Poniżej przedstawiono argumenty uzasadniające posiadanie pozycji dominującej przez PSE na rynkach właściwych dla niniejszej sprawy. Dowody na niezgodnie z prawem wykorzystanie przez PSE tej pozycji, stanowiące wypełnienie pozostałych przesłanek niezbędnych do stwierdzenia przez PSE naruszenia przepisów z art. 8 ust. 2 pkt 6 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, wraz z uzasadnieniem tego stanowiska, zostanie wykazane w dalszej części decyzji.

2. *Uzasadnienie pozycji dominującej PSE.*

Praktyki ograniczające konkurencję ujawniają się zawsze na rynku, przy czym nie chodzi tu o rynek rozumiany ogólnie (w znaczeniu ekonomicznym), ale o rynek istotny w danej sprawie, tzw. rynek właściwy (relewantny). Na początku należy więc przede wszystkim określić rynek właściwy dla oceny niniejszej sprawy. Art. 4 pkt 8 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów* definiuje pojęcie rynku właściwego jako rynek towarów (usług), które ze względu na ich przeznaczenie, cenę oraz właściwości, w tym jakość, są uznawane przez ich nabywców za substytuty oraz są oferowane na obszarze, na którym, ze względu na ich rodzaj i właściwości, istnienie barier dostępu do rynku, preferencje konsumentów, znaczące różnice cen i koszty transportu, panują zbliżone warunki konkurencji.

W ocenie organu antymonopolowego, w przedmiotowej sprawie należy odróżnić dwa rynki właściwe, na których dochodzi do zachowań PSE, które poddane zostaną ocenie pod kątem zgodności z ustawą *o ochronie konkurencji i konsumentów*. Są to:

- a) krajowy rynek sprzedaży Minimalnych Ilości Energii,
- b) krajowy rynek bilansujący energii elektrycznej.

Ada) Uzasadnienie pozycji dominującej PSE na krajowym rynku sprzedaży Minimalnych Ilości Energii.

Sprzedaż energii elektrycznej w ramach Minimalnych Ilości Energii charakteryzuje się specyficznymi cechami, powodującymi, iż sprzedaż tego rodzaju energii należy wyodrębnić ze sprzedaży pozostałej części energii elektrycznej, będącej przedmiotem obrotu na rynku hurtowym. Po pierwsze, wielkości Minimalnych Ilości Energii dla poszczególnych spółek dystrybucyjnych, określone są w zatwierdzonej przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, Taryfie PSE. Taryfa PSE zawiera również podział tych ilości na poszczególne miesiące oraz strefy doby. Po drugie, także ceny, jakie obowiązują na Minimalne Ilości Energii, wynikają z Taryfy PSE. W chwili obecnej jest to zatem jedyny rodzaj energii elektrycznej na rynku hurtowym, której obrót jest regulowany (dotyczy to zarówno ilości sprzedawanej energii, jak i jej ceny).

Obowiązek zakupu Minimalnych Ilości Energii przez spółki dystrybucyjne od PSE wynika w zasadzie jedynie z taryfy tego przedsiębiorstwa. Nie istnieje żaden inny formalno – prawny przepis regulujący zakup Minimalnych Ilości Energii od PSE przez spółki dystrybucyjne. Pomimo jednak braku formalnych nakazów, spółki dystrybucyjne są w zasadzie zmuszone do zakupu od PSE energii w ramach Minimalnych Ilości Energii. Wynika to z faktu, iż energia elektryczna w ramach Minimalnych Ilości Energii stanowi około [tajemnica przedsiębiorstwa] % sprzedawanej w Polsce energii elektrycznej. Udział Minimalnych Ilości Energii w zakupach poszczególnych spółek dystrybucyjnych waha się w przedziale od około [tajemnica przedsiębiorstwa]. W sytuacji jej nieodebrania, spółki dystrybucyjne miałyby więc problem z zapewnieniem wystarczających ilości energii elektrycznej dla swoich odbiorców. Ponadto, spółki dystrybucyjne muszą przestrzegać postanowień Taryfy PSE, zatwierdzonej przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki, z której

wynika obowiązek zakupu Minimalnych Ilości Energii w określonych ilościach i po z góry określonych cenach.

Pomimo więc, iż spółki dystrybucyjne „teoretycznie” nie mają prawnego obowiązku zakupu Minimalnych Ilości Energii, to jednak faktycznie są zmuszone do zakupu tego rodzaju energii.

Należy także zwrócić uwagę na tło historyczne dotyczące kwestii obowiązku zakupu, przez spółki dystrybucyjne, energii elektrycznej pochodzącej z Kontraktów Długoterminowych. W 1999 roku ustalone zostały zasady umożliwiające wdrażanie mechanizmów rynkowych w elektroenergetyce. W pracach nad określeniem tych zasad brali udział przedstawiciele sektora elektroenergetycznego oraz przedstawiciele urzędów administracji centralnej. Jednym z przyjętych zapisów było rozłożenie udziału w zakupie energii elektrycznej z Kontraktów Długoterminowych na wszystkie spółki dystrybucyjne, proporcjonalnie do ich udziału w handlu energią elektryczną.

Z powyższych powodów, całkowicie uzasadnionym jest wyodrębnienie energii elektrycznej sprzedawanej w ramach Minimalnych Ilości Energii z ogółu energii elektrycznej sprzedawanej na rynku hurtowym na terenie Polski.

PSE jest jedynym podmiotem sprzedającym energię w ramach Minimalnych Ilości Energii. Posiadanie więc przez PSE pozycji dominującej na tak określonym rynku nie może być kwestionowane. Niezależnie od powyższego, należy także dodać, iż przyjmując nawet hipotetycznie, że w przedmiotowej sprawie rynek właściwy mógłby zostać określony jako rynek sprzedaży hurtowej energii elektrycznej ogółem, to również na tak określonym rynku PSE posiadać będzie pozycję dominującą. Sama tylko energia sprzedawana w ramach Minimalnych Ilości Energii stanowi około [tajemnica przedsiębiorstwa] % zapotrzebowania spółek dystrybucyjnych. W posiadaniu PSE znajduje się także pozostała część energii pochodzącej z kontraktów długoterminowych. Sprawia to, że w sumie spółka ta dysponuje około [tajemnica przedsiębiorstwa] % produkowanej w Polsce energii elektrycznej. Wg ocen Urzędu Regulacji Energetyki, w dyspozycji PSE, na podstawie zawartych umów długoterminowych, znajduje się [tajemnica przedsiębiorstwa] energii sprzedawanej w kraju.

Udział energii sprzedawanej przez PSE znacznie zatem przekracza, wskazany w art. 4 pkt 9 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*, 40 % udział. Zgodnie natomiast z zawartym w tym artykule domniemaniem, należy w takiej sytuacji uznać PSE za podmiot posiadający pozycję dominującą na ww. określonym rynku, a ciężar obalenia tego domniemania spoczywa w takim wypadku na PSE. W trakcie trwającego postępowania podmiot ten nie dowiódł, iż pomimo dysponowania ww. udziałem rynkowym, nie posiada pozycji dominującej na rynku. Tym samym, PSE nie obaliły skutecznie tego domniemania.

Ad b) Uzasadnienie pozycji dominującej PSE na krajowym rynku bilansującym energii elektrycznej.

Rynek bilansujący jest szczególnym rynkiem obrotu energią elektryczną i w związku z tym nie można uznać za jego pełne substytuty innych rynków, na których dokonuje się obrót energią (ryнку bilateralnego, giełdy energii). Uczestnictwo w rynku bilansującym uwarunkowane jest względami technicznymi, a nie jak w przypadku

innych rynków, na których dokonuje się obrót hurtowy energią elektryczną, względami handlowymi.

Spółki dystrybucyjne, ze względów technicznych, nie mogą nabywanej przez siebie energii elektrycznej magazynować. W związku z tym, całkowity pobór tej energii nie może być większy od całkowitego na nią zapotrzebowania. Jednocześnie pobór energii nie może być również mniejszy od całkowitego zapotrzebowania na nią, gdyż wywołałoby to niedobór energii na rynku.

Z wielu przyczyn spółki dystrybucyjne nie są w stanie przewidzieć swojego zapotrzebowania na energię elektryczną. Spółki dystrybucyjne nie są również pionowo zintegrowanymi przedsiębiorstwami elektroenergetycznymi (wytwarzającymi energię elektryczną i jednocześnie dostarczającymi tą energię do odbiorców końcowych). Z oczywistych powodów zatem, spółki dystrybucyjne nie mogą więc same płynnie sterować wielkością produkcji energii elektrycznej w ślad za zmieniającym się zapotrzebowaniem, tak aby na bieżąco równoważyć popyt i podaż.

Takim miejscem, gdzie dochodzi do zrównoważenia podaży i popytu energii elektrycznej (tzn. bilansowania tych wielkości), jest rynek bilansujący. Spółki dystrybucyjne są zatem zmuszone do uczestnictwa na tym rynku.

Podmiotem, który dyktuje warunki funkcjonowania rynku bilansującego w Polsce, jest PSE. Wynika to z faktu, iż podmiot ten jest właścicielem sieci przesyłowej najwyższych napięć w Polsce i pełni rolę Operatora Systemu Przesyłowego. Współpraca podmiotów przyłączonych do sieci przesyłowej, w tym głównie spółek dystrybucyjnych, odbywa się więc na zasadach określonych w wydanej przez PSE Instrukcji Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej. Integralną część Instrukcji stanowi Regulamin Rynku Bilansującego. Jak już wspomniano, opracowywana przez PSE Instrukcja nie podlega zatwierdzeniu przez żaden organ państwowy, jak to ma miejsce np. w przypadku taryf dla energii elektrycznej.

Definicję pozycji dominującej zawiera art. 4 pkt 9 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*. Stosownie do tego przepisu, przez pozycję dominującą rozumie się pozycję przedsiębiorcy, która umożliwia mu zapobieganie skutecznej konkurencji na rynku właściwym, przez stworzenie mu możliwości działania w znacznym zakresie niezależnie od konkurentów, kontrahentów oraz konsumentów. Domniemanie pozycji dominującej wiąże się z posiadaniem udziału w rynku właściwym na poziomie powyżej 40 %.

Mając na uwadze powyższe, należy uznać, iż PSE posiada pozycję dominującą na tak określonym rynku, a nawet określaną w doktrynie jako jej kwalifikowaną postać tj. pozycję monopolistyczną.

Jednocześnie należy stwierdzić, iż spółki dystrybucyjne są zmuszone do uczestnictwa na Rynku Bilansującym. Wynika to z faktu, iż nawet pomimo opracowywanych z należytą starannością planów zapotrzebowania na energię elektryczną, zawsze będzie istniała różnica pomiędzy prognozą, a faktycznym zużyciem energii elektrycznej przez spółki dystrybucyjne. Natomiast korekta zaplanowanego poboru energii elektrycznej i rzeczywistego zużycia, może nastąpić jedynie na Rynku Bilansującym.

O tym, iż spółki dystrybucyjne muszą część energii kupować (lub sprzedawać) na Rynku Bilansującym, świadczy także fakt, iż pomimo wprowadzenia niekorzystnych dla tych podmiotów cen sprzedaży i zakupu energii na tym rynku,

obroty na nim nadal istnieją (początkowo nawet wzrosły po wprowadzeniu kwestionowanych zmian).

Ponadto dodać także należy, iż zajmowanie pozycji dominującej przez PSE nie było - w trakcie toczącego się postępowania - kwestionowane przez ten podmiot.

Mając na uwadze powołane wyżej argumenty, należy uznać, iż PSE posiada pozycję dominującą zarówno na krajowym rynku sprzedaży Minimalnych Ilości Energii, jak i na krajowym rynku bilansującym energii elektrycznej.

3. *Naruszenie interesu publicznoprawnego poprzez działania PSE.*

Przepis art. 1 ust. 1 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów* stanowi, że ustawa ta określa warunki rozwoju i ochrony konkurencji oraz zasady podejmowanej w interesie publicznym ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów. Ustawa *o ochronie konkurencji i konsumentów* należy do dziedziny prawa publicznego i jako taka powinna mieć zastosowanie w sytuacji zagrożenia interesu publicznego, a nie interesu jednostkowego. Takie też stanowisko prezentuje orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz Sądu Antymonopolowego.

W ocenie organu antymonopolowego, nie ulega wątpliwości, iż w niniejszej sprawie interes publicznoprawny występuje.

Po pierwsze, działania PSE dotyczą wszystkich spółek dystrybucyjnych działających w Polsce, wpływając negatywnie na ich możliwość prowadzenia działalności gospodarczej. Rozwiązania te, nosząc znamiona praktyk antykonkurencyjnych - ze względu na ich negatywny wpływ na konkurencyjność spółek dystrybucyjnych wobec innych uczestników rynku elektroenergetycznego na wszystkich jego szczeblach - w sposób oczywisty kształtują bezpośrednio obraz całego rynku energii elektrycznej w Polsce.

Po drugie, działania PSE, oprócz cech antykonkurencyjnych, mogą mieć także właściwości eksploatacyjne. Wynika to w szczególności z faktu, iż działania PSE, będące przedmiotem niniejszego postępowania, godzą nie tylko w interes poszczególnych spółek dystrybucyjnych, ale w efekcie - w związku z tym, iż spółki dystrybucyjne są pomiotami dostarczającymi energię elektryczną do odbiorców końcowych - mogą pośrednio dotknąć wszystkich odbiorców końcowych energii elektrycznej w Polsce. W tym miejscu należy powołać wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 lipca 2003 r. sygn. akt I CKN 496/01. Sąd Najwyższy stwierdził, iż „przy dokonywaniu oceny czy doszło do naruszenia lub zagrożenia zasady wolnej konkurencji na rynku relewantnym, nie można poprzestać na zbadaniu sytuacji ewentualnego pokrzywdzenia bezpośrednich kontrahentów przedsiębiorcy dominującego na tym rynku. Potrzebne jest tu spojrzenie szersze, uwzględniające także to, w jaki sposób działania przedsiębiorstwa odbijają się na interesach członków spółdzielni (konsumentach), a nie tylko jej samej, jako bezpośredniego kontrahenta przedsiębiorstwa. Ten szerszy kontekst naruszenia interesów także członków spółdzielni, dotkniętych pośrednio działaniem powoda, naruszają interes o charakterze ogólniejszym – publicznoprawnym, a nie jak przyjął Sąd Antymonopolowy, odnoszą się najwyżej do interesu grupy konsumenckiej.”

W chwili obecnej nie można stwierdzić, aby drobni konsumenci oraz inni odbiorcy taryfowi, zostali obciążeni kosztami ponoszonymi przez spółki dystrybucyjne, powstałymi na skutek wprowadzenia przez PSE dwóch cen rozliczeniowych na Rynku Bilansującym oraz spłaszczenia grafików Minimalnych Ilości Energii. Wynika to z faktu, iż opłaty uiszczane przez odbiorców taryfowych, wynikają z taryf spółek dystrybucyjnych zatwierdzonych przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki. Prezes URE odmówił natomiast ostatecznie uwzględnienia tych kosztów spółek dystrybucyjnych, jako kosztów uzasadnionych i przeniesienia ich do taryf. Należy jednakże stwierdzić, iż koszty poniesione przez spółki dystrybucyjne na skutek spłaszczonego grafikowania Minimalnych Ilości Energii oraz rozchylonych cen sprzedaży i zakupu energii elektrycznej na Rynku Bilansującym, wpłynęły na sytuację spółek dystrybucyjnych i nie można wykluczyć, iż w przyszłości skutki tej sytuacji mogą pośrednio zostać przerzucone na odbiorców końcowych.

Koszty związane z uczestnictwem na Rynku Bilansującym ponoszą natomiast odbiorcy, którzy uzyskali prawo do korzystania z usług przesyłowych (mogą korzystać z zasady TPA - nabywać energię u dowolnie wybranych dostawców) i skorzystali z tego uprawnienia. Ze względu na ponoszone koszty, niewiele jest podmiotów zainteresowanych korzystaniem z usług przesyłowych, w sytuacji, kiedy wdrożenie tego mechanizmu jest jedną z podstawowych przesłanek liberalizacji rynku. Należy więc uznać, iż działania PSE mogą hamować rozwój konkurencyjnego rynku energii.

Szczególnie dotkliwe skutki wprowadzenia nowych zasad ustalania cen na Rynku Bilansującym odnieśli także przedsiębiorcy prowadzący działalność w zakresie wytwarzania energii z odnawialnych źródeł energii np. elektrownie wiatrowe. W związku z tym, iż ze względu na uzależnienie od warunków pogodowych, nie można przewidzieć obiektywnie wielkości produkcji energii w takich elektrowniach, ww. przedsiębiorcy ponieśli znaczne straty związane z wprowadzeniem dwóch cen rozliczeniowych energii elektrycznej.

III. Przebieg oraz wyniki postępowania antymonopolowego prowadzonego przez Prezesa UOKiK.

1. Stanowisko PSE odnoś nie przedstawionych zarzutów.

W odpowiedzi na pismo zawiadamiające o wszczęciu postępowania antymonopolowego oraz w innych pismach wystosowanych przez PSE w trakcie prowadzonego postępowania, spółka ta ustosunkowała się do postawionych jej zarzutów w sposób następujący.

W odniesieniu do wprowadzenia zasad grafikowania Minimalnych Ilości Energii - polegających na oderwaniu krzywej określającej zapotrzebowanie z Kontraktów Długoterminowych od krzywej określającej całkowite zapotrzebowanie elektroenergetycznych spółek dystrybucyjnych, PSE podniosły, iż::

- wprowadzenie przez nią nowych zasad grafikowania Minimalnych Ilości Energii spowodowane zostało zatwierdzeniem przez Prezesa URE nowej Taryfy dla energii elektrycznej. Zmniejszeniu do 50 TWh uległy wielkości Minimalnych Ilości

Energii. Dokonano tego poprzez zwolnienie odbiorców przyłączonych do sieci średniego, wysokiego i najwyższego napięcia z obowiązku zakupu tej energii. Zmiana ta miała na celu rozwój konkurencyjności rynku energii i zmierzała do ułatwienia uprawnionym odbiorcom korzystania z usług przesyłowych, bez obowiązku zakupu energii od swojego przedsiębiorstwa sieciowego. Obowiązek zakupu Minimalnych Ilości Energii został ograniczony tylko do odbiorców zasilanych z sieci niskiego napięcia tzn. do odbiorców z grup taryfowych C i G. Rozdział Minimalnych Ilości Energii pomiędzy spółki dystrybucyjne nastąpił proporcjonalnie do wykazanej przez poszczególne spółki dystrybucyjne sprzedaży energii grupom taryfowym C i G. Dotychczas Minimalne Ilości Energii rozdzielane było pomiędzy poszczególne spółki dystrybucyjne proporcjonalnie do całkowitego poboru energii elektrycznej,

- Prezes URE przyjął, iż struktura strefowa Minimalnych Ilości Energii jest w danym miesiącu identyczna dla wszystkich spółek dystrybucyjnych. Zmiana ta jest bardziej istotna dla kosztów zakupu Minimalnych Ilości Energii, niż jakikolwiek kształt grafiku, który musi być zgodny ze strukturą strefową Minimalnych Ilości Energii,

- rozdział Minimalnych Ilości Energii przez Prezesa URE na poszczególne spółki dystrybucyjne opierał się na danych sprawozdawczych sprzedaży energii grup C i G. Dane te jednak – ze względu na cykl odczytu liczników i wystawiania faktur dla tych grup taryfowych – odnosiły się do zapotrzebowania odbiorców nie w danym miesiącu, ale zapotrzebowania sprzed dwóch miesięcy. Doprowadziło to w efekcie do tego, iż zapotrzebowanie całkowite spółek w danym miesiącu przestało być zgodne z ilością i strukturą strefową Minimalnych Ilości Energii w tym miesiącu,

- wprowadzenie zmian, w porównaniu do zasad poprzednio stosowanych, spowodowane zostały koniecznością uwzględnienia przez PSE zaleceń Prezesa URE, ustalających nowe zasady rozdziału energii pochodzącej z kontraktów długoterminowych na spółki dystrybucyjne, a w konsekwencji prawnym obowiązkiem PSE stosowania taryfy w kształcie zatwierdzonym przez Prezesa URE. Obowiązek realizacji przez PSE wskazanych założeń Prezesa URE spowodował, że stosowane przed 1 lipca 2002 r. zasady grafikowania Minimalnych Ilości Energii, przestały odpowiadać istniejącej sytuacji, wynikającej z zatwierdzonej przez Prezesa URE Taryfy PSE,

- w celu uzgodnienia ze spółkami dystrybucyjnymi najodpowiedniejszej dla obu stron struktury strefowej Minimalnych Ilości Energii, PSE zwróciła się do spółek dystrybucyjnych o udostępnienie krzywych zapotrzebowania odbiorców grup taryfowych C i G. PSE nie otrzymała jednak takich danych, bowiem spółki dystrybucyjne nimi nie dysponowały. PSE opracowały więc standardowe dla wszystkich spółki dystrybucyjne grafiki handlowe dostaw Minimalnych Ilości Energii, a następnie przesłały je wraz z opisem sposobu tworzenia do spółek dystrybucyjnych. PSE zaproponowała jednocześnie spółkom dystrybucyjnym własne propozycje odnośnie kształtu grafików handlowych, pod warunkiem zachowania ich zgodności z Taryfą PSE,

- konsekwencją przyjęcia przez PSE żądań spółek dystrybucyjnych, dotyczących zasad grafikowania Minimalnych Ilości Energii, byłyby coraz wyższe straty ponoszone przez PSE, wynikające z rosnących kosztów związanych m.in. z koniecznością uruchamiania w określonych godzinach (tj. godzinach wysokiego

zapotrzebowania spółki dystrybucyjnej) jednostek wytwórczych produkujących najdroższą energię elektryczną. PSE zmuszone byłaby kupować energię elektryczną od najdroższych wytwórców, a koszty zakupu energii przewyższałyby określone z tego tytułu w taryfie przychody. Z uwagi na techniczne ograniczenia systemowe i konieczność zbilansowania energii, PSE nie są w stanie kupować energii wyłącznie od najtańszych wytwórców, spośród tych, którzy objęci są Kontraktami Długoterminowymi. Powyższa sytuacja prowadzi do tego, że koszty ponoszone przez PSE gwałtownie wzrastają, co przy z góry ustalonym w taryfie przychodzie PSE ze sprzedaży tej energii spółki dystrybucyjnej, powoduje powstawanie dla PSE strat. Zmiany zasad grafików Minimalnych Ilości Energii pozwoliły więc PSE jedynie zmniejszyć wysokość ponoszonych od dłuższego czasu strat w obrocie energią pochodzącą z Kontraktów Długoterminowych,

- PSE nie posiadają pozycji dominującej na rynku sprzedaży energii. Udział energii kupowanej przez spółki dystrybucyjne od PSE waha się od około [tajemnica przedsiębiorstwa],

- spółki dystrybucyjne mając z góry zapewniony stały poziom kosztów zakupu Minimalnych Ilości Energii, w swoich propozycjach dotyczących grafików Minimalnych Ilości Energii, żądają zwiększenia sprzedaży tej energii w godzinach, gdy cena energii na rynku jest wysoka, natomiast w momencie gdy cena rynkowa energii jest niska, spółki wolą kupować energię na rynku. Spowodowało to, iż koszty wynikające z istnienia Kontraktów Długoterminowych ponoszone byłyby wyłącznie przez PSE, co mogłoby przyczynić się nawet do upadłości tej spółki. Zaakceptowanie przez PSE grafików dostaw Minimalnych Ilości Energii, przedstawionych przez spółki dystrybucyjne, wiązałoby się z koniecznością ponoszenia przez PSE wyższych, niż dotychczasowe, kosztów. Przede wszystkim PSE zmuszone byłyby do zwiększonych zakupów energii w ramach Minimalnych Ilości Energii od najdroższych wytwórców (w godzinach szczytu, kiedy energia na rynku jest najdroższa). W związku z tym, iż spółka PSE, w swych działaniach musi kierować się rachunkiem ekonomicznym, nie może zaakceptować propozycji spółek dystrybucyjnych wiążących się dla niej ze zbyt dużym wysiłkiem finansowym. W ocenie PSE, spółka ta ponosi i będzie ponosić straty wynikające ze sprzedaży energii nabywanej od wytwórców w ramach Kontraktów Długoterminowych, niezależnie od tego, czy stosować będzie grafiki rozdziału Minimalnych Ilości Energii proponowane przez PSE, proponowane przez spółki dystrybucyjne, czy też kompromisowe, ustalane wspólnie przez spółki i PSE. Straty te mogą mieć jedynie mniejsze rozmiary,

- zmiana zasad grafików Minimalnych Ilości Energii nie spowodowała uciążliwych skutków po stronie odbiorców. Spółki dystrybucyjne powinny jedynie opracować wykresy zapotrzebowania na energię ze strony odbiorców grup C i G, co pozwoli im odpowiednio zaplanować zakup energii na rynku i jej dystrybucję dla tych grup odbiorców, dostosowując zakupy energii innej, niż Minimalne Ilości Energii. W dużej mierze zależy to od podjęcia przez spółki dystrybucyjne czynności dostosowawczych do nowej sytuacji, które nie pociągną jednak po ich stronie konieczności ponoszenia strat. Spółki dystrybucyjne muszą jedynie odpowiednio dostosowywać poziom zakupów energii na rynku w odpowiednich przedziałach czasowych (strefach doby), by Minimalne Ilości Energii nabywane od PSE nie powodowały wzrostu średniej ceny energii nabywanej w danej godzinie doby.

- PSE nie narzucają również grafikowania Minimalnych Ilości Energii. Wynika to z uwarunkowania rynku energii elektrycznej z Kontraktów Długoterminowych i ze specyfiki cenowej energii nabywanej przez PSE w ramach ww. kontraktów. Do ich zawierania PSE były zmuszone na początku lat 90, na podstawie rządowych programów modernizacji i restrukturyzacji sektora elektroenergetycznego. PSE zawierały z wytwórcami długoletnie kontrakty zakupu energii, gwarantujące wytwórcom względnie stałą cenę w okresie obowiązywania kontraktu. Cena energii na podstawie tych kontraktów obliczana była przy uwzględnieniu kosztów finansowania przez wytwórców nakładów związanych z ochroną środowiska w procesie wytwarzania energii. Dzięki takim kontraktom, wytwórcy zyskiwali możliwość zaciągania kredytów na te cele, zaś zwrot kredytów z oprocentowaniem gwarantowany był uzyskiwaniem przez wytwórcę - na podstawie kontraktu długoterminowego z PSE - względnie stałej ceny energii, pokrywającej nie tylko koszty wytwarzania energii, ale i koszty spłaty kredytów. Z tych przyczyn, cena energii, którą PSE są zobligowane kupować na podstawie kontraktów długoterminowych, jest relatywnie wysoka, zazwyczaj wyższa od ceny rynkowej. Ponieważ spółka PSE nie mogłaby sprzedać na rynku takiej energii, aby zdjąć z niej ciężar finansowania wytwórców, nałożono na spółki dystrybucyjne obowiązek zakupu od PSE takiej względnie drogiej energii pochodzącej z Kontraktów Długoterminowych, w postaci Minimalnych Ilości Energii.

Reasumując, wprowadzenie zmian zasad grafikowania Minimalnych Ilości Energii, przy jednoczesnym braku uwzględnienia w całości przez PSE postulatów spółek dystrybucyjnych, w ocenie tej spółki podyktowane było zatem:

- obowiązkiem zastosowania się do decyzji Prezesa URE, zatwierdzającej Taryfę PSE na okres 1 lipca 2002 – 30 czerwca 2003 r., powodującej nieprzydatność poprzednio stosowanych zasad grafikowania Minimalnych Ilości Energii. Spółka ta więc nie narzuca na spółki dystrybucyjne obowiązku zakupu Minimalnych Ilości Energii. Obowiązek ten wynika z decyzji Prezesa URE. Sposób grafikowania Minimalnych Ilości Energii nie jest także wymuszany w następstwie siły rynkowej PSE.
- koniecznością zmniejszenia ponoszonych przez PSE strat w tym segmencie rynku. Spółce tej nie można również zarzucać osiągnięcia nieuzasadnionych korzyści w sytuacji, gdy ponoszone przez nią koszty nabycia energii z Kontraktów Długoterminowych, z założenia znacznie przewyższają z góry określony, zatwierdzony przez Prezesa URE w Taryfie PSE, przychód ze sprzedaży tej energii.

W odniesieniu do wprowadzenia na Rynku Bilansującym, dla elektroenergetycznych spółek dystrybucyjnych, różnych cen zakupu i sprzedaży energii elektrycznej, PSE podniosły, iż:

- rozchylenie cen rozliczeniowych jest pierwszym krokiem mającym na celu zmniejszenie kosztów ograniczeń systemowych występujących w Krajowym Systemie Elektroenergetycznym (KSE). Rozchylenie cen spowodować ma, w ocenie tego przedsiębiorstwa, zmniejszenie ilości energii elektrycznej będącej w obrocie na Rynku

Bilansującym oraz zapewnić zwiększenie zgodności planowanych zakupów energii elektrycznej przez odbiorców z ich rzeczywistym poborem. Głównym celem wprowadzonych zmian do zasad Rynku Bilansującego jest ograniczenie występującej na nim działalności handlowej i doprowadzenie do zmniejszenia kosztów całkowitych działania rynku. Według PSE, zróżnicowane ceny energii na Rynku Bilansującym są stosowane w takich krajach jak: Wielka Brytania, Niemcy, Holandia, Szwecja oraz Japonia.

- prowadząc bilansowanie rzeczywiste, PSE kupuje energię od wytwórców, aby ją następnie sprzedać odbiorcom, przy czym ilość tej energii jest zawsze wymuszona zachowaniem odbiorców. Przyłączeni do sieci odbiorcy mają zawsze możliwość poboru energii w ilości większej lub mniejszej od ilości zakupionej od wytwórców w ramach zawartych na rynku energii elektrycznej umów sprzedaży. Spowodowany różnymi przyczynami błąd odbiorcy, co do ilości energii zakupionej przez niego od dostawcy i pobrania przez takiego odbiorcę energii z sieci w ilości większej (mniejszej) niż uprzednio zakupiona, wymusza na PSE konieczność interwencyjnego dodatkowego zakupu (sprzedaży) energii elektrycznej od wytwórców i sprzedaż jej odbiorcy. Rynek Bilansujący służy do rozliczania energii, której przepływ jest wymuszony przez odbiorcę, poprzez pobranie (nieodebranie) z sieci większej ilości energii, niż zakupił od wytwórcy w ramach zawartych umów zakupu energii. PSE ze względów technicznych, dla zapewnienia w systemie elektroenergetycznym należytych parametrów jakościowych energii elektrycznej, są zmuszone do dokonywania zakupów energii od wytwórców zlokalizowanych w określonych miejscach sieci przesyłowej, nawet jeżeli wytwórcy ci oferują gorsze od ich konkurentów warunki cenowe. Ze względów technicznych, istotne znaczenie ma również konieczność reagowania przez PSE na awaryjne wyłączanie bloków energetycznych przez wytwórców i związana z tym konieczność zakupu przez PSE energii od innych wytwórców, choćby oferowali oni gorsze warunki cenowe zakupu energii elektrycznej. Obrót energią na rynku bilansującym, w ocenie PSE, jest zatem wymuszony przez uczestników tego rynku, zaś udział tej spółki jest ograniczony do zapewnienia technicznych możliwości zbilansowania ilości energii po stronie podaży i popytu,

- w ramach funkcjonowania Rynku Bilansującego, spółka PSE nie ustala samodzielnie cen sprzedaży i zakupu energii elektrycznej. Określa ona jedynie formułę matematyczną ustalania ceny rozliczeniowej. Ustalenie takiej formuły jest koniecznością techniczną, warunkującą możliwość przeprowadzenia rozliczeń. Cena rozliczeniowa wynika natomiast ze składanych przez wytwórców cen ofertowych (przyrostowych lub redukcyjnych). Zdaniem PSE, odbiorcy nie są wcale przymuszeni do akceptowania tych cen, bowiem na innych segmentach rynku dedykowanych do prowadzenia obrotu energią, zawsze mogą zakupić energię za inną cenę. Kupują ją w ramach rozliczeń bilansujących wyłącznie w wyniku błędów swych planów co do poboru energii,

- spółka PSE nie może być narażona na pokrywanie ze środków własnych kosztów bilansowania i dokonywania związanych z nim rozliczeń. Doprowadzić by to bowiem mogło do upadłości PSE, z czym wiązałyby się trudne do przewidzenia perturbacje działalności systemu elektroenergetycznego w Polsce.

- spółka ta nie narzuciła więc uciążliwych warunków umów, polegających na zmianie formuły cenowej rozliczeń bilansujących. Żaden z uczestników Rynku Bilansującego nie jest zmuszony przez PSE do dokonywania na nim zakupu lub sprzedaży energii elektrycznej. Dokonywanie obrotu energią przez spółki

dystrybucyjne na Rynku Bilansującym wynika wyłącznie z ich woli i ze względów technicznych.

- pomimo zmiany formuły cenowej w rozliczeniach na Rynku Bilansującym, spółka ta w dalszym ciągu ponosi straty w wyniku prowadzenia tych rozliczeń. Straty te w skali miesiąca PSE określiły na około [tajemnica przedsiębiorstwa]zł. W ocenie PSE, zmiana formuły cenowej pozwoliła jedynie zmniejszyć te straty. Działania PSE, w zakresie zmiany formuły cenowej, miały doprowadzić do tego, aby nie tylko PSE ponosiły ryzyko strat, wynikających z prowadzenia obrotu energią elektryczną, w tym błędnego planowania przez odbiorców poboru energii z sieci. Zdaniem PSE, przyznane w Taryfie PSE środki na pokrycie tych strat są niewystarczające i w rzeczywistości spółka ta, jako jedyny podmiot, ponosiła związane z tym koszty. Wprowadzenie natomiast dwóch różnych cen tj. CRO sprzedaży i CRO zakupu, pozwoliło w części obciążyć także odbiorców, kosztami wynikającymi z ich błędnego planowania poboru energii.

- spółka PSE nie uzyskuje jakichkolwiek korzyści z tytułu prowadzenia rozliczeń bilansujących, a zatem nie można również wykazywać jakiegokolwiek związku przyczynowego pomiędzy zmianami zasad rozliczeń bilansujących, wprowadzonych przez PSE, a korzyściami tej spółki.

2. Informacje uzyskane przez Prezesa UOKiK w trakcie postępowania antymonopolowego.

W trakcie prowadzonego postępowania organ antymonopolowy zwrócił się do wszystkich spółek dystrybucyjnych o nadesłanie stosowych danych potwierdzających ponoszenie strat z tytułu nowego sposobu grafikowania Minimalnych Ilości Energii oraz strat ponoszonych na Rynku Bilansującym, związanych z wprowadzeniem dwóch dodatkowych cen rozliczeniowych sprzedaży i zakupu energii elektrycznej. Organ antymonopolowy zwracał się także o wyjaśnienia bezpośrednio do Polskiego Towarzystwa Przesyłu i Rozdziału Energii Elektrycznej z siedzibą w Poznaniu (zwanego dalej także PTPiREE), które to Towarzystwo przedstawiło stosowne pełnomocnictwa wszystkim spółek dystrybucyjnych do ich reprezentowania w niniejszej sprawie. Organ antymonopolowy zwracał się także do Urzędu Regulacji Energetyki o wyjaśnienie kwestii związanych z grafikowaniem Minimalnych Ilości Energii oraz bilansowaniem energii elektrycznej.

Na podstawie zebranych wyjaśnień, organ antymonopolowy, ustalił, co następuje:

Ustalenia Prezesa UOKiK, dotyczące wprowadzenia przez PSE zasad grafikowania Minimalnych Ilości Energii - polegających na oderwaniu krzywej określającej zapotrzebowanie z Kontraktów Długoterminowych od krzywej określającej całkowite zapotrzebowanie elektroenergetycznych spółek dystrybucyjnych.

Instytucja Minimalnych Ilości Energii związana jest ściśle z instytucją Kontraktów Długoterminowych. W latach 1993-1998 przedsiębiorstwa wytwarzające energię elektryczną zmuszone zostały do poniesienia dużych nakładów na przeprowadzenie inwestycji proekologicznych, realizowanych w związku z koniecznością dostosowywania krajowych standardów ochrony środowiska do standardów Unii Europejskiej. Inwestycje te wymagały zaangażowania stosunkowo

dużych kapitałów. Przy niewystarczających środkach własnych elektrowni, niezbędne było poszukiwanie finansowania zewnętrznego, którego udzieliły banki. Dla zmniejszenia ryzyka finansowego banków, stworzona została instytucja Kontraktów Długoterminowych. Zgodnie z jej ideą, PSE pełniące wówczas funkcję jedyne nabywcy energii elektrycznej w Polsce, zostały zobowiązane do odbioru określonego w tych umowach wolumenu energii po z góry ustalonych cenach. W ten sposób zagwarantowano wytwórcom, w całym okresie kredytowania, osiągnięcie przychodów pozwalających pokryć koszty funkcjonowania przedsiębiorstw i spłaty zobowiązań wynikających z zaciągniętych kredytów. Doprowadziło to jednak również do tego, iż w posiadaniu PSE, pełniących przy tym funkcję Operatora Systemu Przesyłowego, znajduje się znaczna część produkowanej w Polsce energii elektrycznej, która musi trafić do odbiorców końcowych. Duże nakłady poniesione na ww. inwestycje spowodowały również, iż ceny energii z Kontraktów Długoterminowych są stosunkowo wysokie i niekonkurencyjne w porównaniu do cen rynkowych energii. W związku z tym, udział w zakupie energii elektrycznej z Kontraktów Długoterminowych został rozłożony na wszystkie spółki dystrybucyjne proporcjonalnie do ich udziału w handlu energią elektryczną.

Zgodnie z zawartymi Kontraktami Długoterminowymi, w dyspozycji PSE znajduje się od [tajemnica przedsiębiorstwa] TWh energii elektrycznej. Stanowi to w przybliżeniu [tajemnica przedsiębiorstwa] % energii sprzedawanej odbiorcom końcowym. Warunki sprzedaży przeważającej części energii elektrycznej pochodzącej z Kontraktów Długoterminowych tj. Minimalnych Ilości Energii, określone są w Taryfie PSE. Taryfa ta określa ilościowy przydział Minimalnych Ilości Energii na poszczególne spółki dystrybucyjne oraz podział tej energii na miesiące i strefy doby w ramach roku taryfowego. Jak już wyżej wskazano, poprzednio przydział ilościowy Minimalnych Ilości Energii realizowano proporcjonalnie, w oparciu o całkowite zapotrzebowanie spółek dystrybucyjnych. W Taryfie PSE, obowiązującej w trakcie prowadzonego postępowania, rozdział Minimalnych Ilości Energii został przeprowadzony w oparciu o zużycie odbiorców zasilanych z niskiego napięcia tj. grup taryfowych C i G. Sprzedaż pozostałej części energii pochodzącej z Kontraktów Długoterminowych, jest realizowana przez PSE w obrocie rynkowym.

PSE w ramach Kontraktów Długoterminowych kupują więc energię elektryczną od wytwórców i sprzedają ją następnie spółkom dystrybucyjnym. Należności wytwórców za sprzedaną energię elektryczną określone są w Kontraktach Długoterminowych i obejmują dwa składniki:

- składnik stały, tzw. mocowy, pokrywający koszty stałe wytwórców wraz z kosztami finansowymi obsługi kredytów pobranych na realizację inwestycji proekologicznych i modernizacyjnych. Wytwórca otrzymuje tę należność niezależnie od ilości wyprodukowanej energii elektrycznej i niezależnie od czasu, w którym energia ta zostanie wyprodukowana. Otrzymuje ją nawet w przypadku nie produkowania energii elektrycznej w danym okresie rozliczeniowym,
- składnik zmienny, proporcjonalny do ilości energii wytworzonej i sprzedanej w danym okresie rozliczeniowym. Składnik ten uwzględnia jednostkowy koszt zmienny wytwarzania, obejmujący: koszt zakupu węgla, koszt transportu węgla, koszt dodatków zapewniających funkcjonowanie instalacji

odsiarczających oraz koszt opłat ekologicznych za emisje gazów i pyłów do środowiska naturalnego.

Każda jednostka wytwórcza ma indywidualną własną stawkę stałą i własną stawkę zmienną. Stawki te nie ulegają zmianie w rocznym okresie taryfowym. Koszty zmienne poszczególnych wytwórców różnią się. Jak wynika z danych przesłanych przez PSE, dla elektrowni objętych Kontraktami Długoterminowymi jednostkowe koszty zmienne zawierają się w granicach od[tajemnica przedsiębiorstwa]. W przypadku elektrociepłowni objętych Kontraktami Długoterminowymi, stosowane są ceny jednoskładnikowe, obejmując zarówno element stały, jak i element zmienny. Ceny te zwierały się w granicach od[tajemnica przedsiębiorstwa].

W zależności od dnia tygodnia i godziny doby, energia wytwarzana jest w przedziale od 50 do 70 różnych jednostek wytwórczych o zróżnicowanych stawkach zmiennych i zróżnicowanych stawkach stałych. Na poziom sumy kosztów zakupu energii z Kontraktów Długoterminowych, w tym też części przypadającej na Minimalne Ilości Energii, mają wpływ następujące czynniki:

- udział wytwórców o zróżnicowanych kosztach zmiennych w produkcji i sprzedaży w poszczególnych godzinach okresu rozliczeniowego, tzn. im udział wytwórców o niższych kosztach zmiennych jest wyższy, tym suma kosztów zakupu jest niższa, jeżeli zwiększa się udział wytwórców o wyższych kosztach zmiennych, zwiększają się również koszty zakupu,
- ograniczenia sieciowe i elektrowniane, które powodują, że nie jest możliwe dowolne kształtowanie składu wytwórców w danej godzinie okresu rozliczeniowego, a nawet, że konieczny jest zakup energii od wytwórców o wyższych kosztach zmiennych, aby zapewnić bezpieczeństwo w funkcjonowaniu systemu elektroenergetycznego kraju.

Ograniczenia elektrowniane wynikają z faktu, iż jednostka wytwórcza nie może pracować z mocą niższą, niż tzw. minimum techniczne, ani też z mocą wyższą, niż moc osiągalna. Jednostka wytwórcza nie może także zostać w dowolnym momencie uruchomiona lub w dowolnym momencie przerwać pracy. Każda elektrownia ma bowiem tzw. minimum techniczne poziomu wytwarzania, poniżej którego nie może pracować. Również czas wzrostu lub zmniejszenia poziomu wytwarzania danego bloku w elektrowniach jest ściśle określony, co powoduje brak możliwości płynnego nadszycia z produkcją energii elektrycznej ze zmiennością obciążania Krajowego System Energetycznego (KSE). Grafiki produkcji jednostki wytwórczej musi brać pod uwagę te ograniczenia i w konsekwencji czasami rezygnuje się z pracy jednostki wytwórczej o mniejszych kosztach zmiennych, ale technicznie niedostępnej, ze względu na istniejące ograniczenia elektrowniane.

Koszty usuwania tych ograniczeń wynikają ze zróżnicowanego jednostkowego kosztu wytworzenia energii elektrycznej w poszczególnych jednostkach wytwórczych. Także zastępowanie pracy danej jednostki przez drugą jednostkę, może pociągać za sobą powstawanie dodatkowych kosztów.

Ograniczenia sieciowe wynikają natomiast z technicznych wymagań stabilnej i bezpiecznej pracy sieci. W każdym węzle sieci określona jest minimalna i maksymalna ilość energii, której przekroczenie prowadzi do zakłóceń w funkcjonowaniu tej sieci. Zbyt duża ilość energii wprowadzona do sieci może

prowadzić do przeciążenia linii i transformatorów. Za niskie napięcie w sieci, poniżej dopuszczalnych wartości, zagraża natomiast bezpieczeństwu przyłączonych do niej urządzeń. Z tego względu, pomimo iż celowym byłoby np. koncentrowanie produkcji w jednej taniej elektrowni, takie rozwiązanie nie jest możliwe, gdyż napięcie w węzłach sieci w innych regionach kraju spadłoby poniżej wymagalnych wartości. Równie istotne jest maksymalne skrócenie drogi dla przepływów energii elektrycznej w sieciach elektroenergetycznych, w celu minimalizowania strat energii. Z tego powodu istnieje czasami konieczność angażowania do pracy droższych elektrowni.

Przy ciągłej zmianie zapotrzebowania spółek dystrybucyjnych na energię elektryczną, stale zmienia się liczba jednostek wytwórczych. Równocześnie zmianie ulega także podział produkowanej energii pomiędzy jednostki wytwórcze. W godzinach nocnych i dniach wolnych od pracy, energię produkuje mniejsza liczba jednostek wytwórczych o najniższych stawkach zmiennych. W godzinach szczytowego zapotrzebowania musi pracować więcej jednostek wytwórczych, również tych o wysokich składnikach zmiennych. Potrzeba doboru składu jednostek wytwórczych i ich udziału w pokryciu zmieniającego się stale zapotrzebowania na Minimalne Ilości Energii powodują, że przy stałych indywidualnych składnikach zmiennych poszczególnych jednostek wytwórczych, wynikowy jednostkowy koszt zmienny zakupu zmienia się także, przez co zmianie ulega również przeciętna cena płacona przez PSE za energię z Kontraktów Długoterminowych.

Jednostkowy koszt zmienny zakupu energii jest więc najniższy przy niskim zapotrzebowaniu na Minimalne Ilości Energii (w godzinach nocnych) i najwyższy w godzinach szczytowego zapotrzebowania. Ponadto, każde zwiększenie lub zmniejszenie liczby pracujących jednostek wytwórczych zwiększa jednostkowy koszt zmienny. W takiej sytuacji dochodzą dodatkowo koszty uruchomienia lub zatrzymania jednostki wytwórczej.

Suma grafików handlowych wolumenu Minimalnych Ilości Energii spółek dystrybucyjnych w danym okresie rozliczeniowym, stanowi sumę grafików produkcji jednostek wytwórczych u wytwórców objętych Kontraktami Długoterminowymi. Każdy wzrost lub spadek ilości Minimalnych Ilości Energii w danej godzinie zmienia rozkład produkcji tej energii pomiędzy wytwórców i jednocześnie zmienia całkowite koszty zakupu tej energii.

Koszty zakupu energii z Kontraktów Długoterminowych od wytwórców pokrywane są przychodami PSE realizowanymi na podstawie:

1. taryfy tego przedsiębiorstwa, poprzez:

- Minimalne Ilości Energii,
- opłatę wyrównawczą, będącą składnikiem stawki systemowej,
- część opłaty jakościowej, dotyczącą Rezerw Mocy i Usług Systemowych kupowanych od wytwórców posiadających kontrakty długoterminowe.

2. przychodami ze sprzedaży energii na rynku konkurencyjnym.

Założeniem kalkulacji ww. składników jest, iż przychody ze sprzedaży energii spółkom dystrybucyjnym, w ramach Minimalnych Ilości Energii, powinny pokryć koszty zakupu energii od wytwórców. Przychody te są ściśle określone w Taryfie PSE,

zwierającej ceny i ilości Minimalnych Ilości Energii objęte obowiązkiem zakupu przez poszczególne spółki dystrybucyjne.

W tym miejscu należy wskazać, iż w trakcie postępowania antymonopolowego spółki dystrybucyjne prowadziły - przy udziale przedstawicieli URE - rozmowy z PSE, dotyczące zmiany zasad rozkładu godzinowego Minimalnych Ilości Energii. Rozmowy te zakończyły się w dniu 22 października 2002 r., podpisaniem notatki uzgadniającej zasady grafikowania Minimalnych Ilości Energii dla poszczególnych spółek dystrybucyjnych. Ustalono w niej, iż podstawą grafikowania tej energii w poszczególnych strefach i miesiącach, określonego w Taryfie PSE, będą krzywe całkowitego zapotrzebowania spółek dystrybucyjnych przekazane przez te spółki do URE. Dla spółek dystrybucyjnych o szczególnych warunkach pokrywania całkowitego zapotrzebowania (ZE Toruń, ZE Zamość i ZE Białystok), uzgodniono dodatkowo dokonanie indywidualnych przesunięć dostaw Minimalnych Ilości Energii, zachowując w okresie taryfowym ilości energii oraz zakresy zmienności ustalone w oparciu o zasadę, iż podstawą grafikowania Minimalnych Ilości Energii są krzywe całkowitego zapotrzebowania tych spółek dystrybucyjnych. Ponadto uzgodniono możliwość zmian godzinowego rozkładu Minimalnych Ilości Energii w stosunku do tak określonych grafików w granicach +/- 5 %. Powyższe ustalenia odnosić się miały do rozkładu Minimalnych Ilości Energii w okresie od listopada 2002 r. do końca czerwca 2003 r. Nie dotyczyły natomiast okresu od 1 lipca 2002 r. do 31 października 2002 r.

Ustalenia Prezesa UOKiK, dotyczące wprowadzenia przez PSE na Rynku Bilansującym, dla elektroenergetycznych spółek dystrybucyjnych, różnych cen zakupu i sprzedaży energii elektrycznej.

Hurtowy obrót energią elektryczną w Polsce odbywa się na trzech rynkach, a mianowicie:

- rynku regulowanym - obejmującym zakup i sprzedaż energii z Kontraktów Długoterminowych (Minimalnych Ilości Energii),
- rynku kontraktów bilateralnych,
- rynku giełdowym.

Należy stwierdzić, iż cechą charakterystyczną energii elektrycznej jest brak możliwości jej magazynowania. W związku z tym, całkowita produkcja energii elektrycznej nie może być większa od całkowitego na nią zapotrzebowania. Produkcja energii nie może być również mniejsza od całkowitego zapotrzebowania, gdyż wywołałoby to jej niedobór na rynku. Podaż energii w każdej chwili musi zostać więc zrównoważona przez jej popyt.

Zapotrzebowanie na energię zmienia się w jednak w czasie (w ciągu doby, w poszczególnych dniach tygodnia, w poszczególnych sezonach) i zależy od szeregu czynników prognozowalnych i nieprognozowalnych. Pomimo więc, że spółki dystrybucyjne sporządzają prognozy zapotrzebowania na energię elektryczną, to jednak w rzeczywistości dochodzi do rozbieżności pomiędzy tymi prognozami, a rzeczywistym poborem energii. Przyczyn, które powodują takie rozbieżności, jest wiele. Najczęstszymi są nieprzewidywalne zachowania dużych odbiorców oraz wytwórców, których produkcja energii elektrycznej objęta jest obowiązkiem zakupu

(np. elektrociepłowni). I tak np. gwałtowne, nieprzewidziane w prognozie poboru energii, zaniechanie poboru energii elektrycznej przez duży zakład przemysłowy, może spowodować odczuwalne skutki dla całości poboru energii elektrycznej przez spółkę dystrybucyjną. Natomiast nagły spadek temperatury powoduje zwiększenie zapotrzebowania na ciepło z elektrociepłowni, co oznacza zwiększenie wytwarzania także energii elektrycznej. Dodatkowa energia wpływająca do sieci spółki dystrybucyjnej powoduje natomiast jej przekontraktowanie (poziom dostaw energii jest większy niż popyt).

Prognozowanie poboru energii elektrycznej spółek dystrybucyjnych odbywa się w oparciu o: dane historyczne, trendy w zachowaniach odbiorców, prognozę pogody oraz wiedzę i doświadczenie przygotowujących prognozy. Dodatkowo, przy opracowywaniu prognoz poboru energii wykorzystywane jest także specjalistyczne oprogramowanie. Przypadkowe zjawiska i zdarzenia, których nie można przewidzieć, powodują jednak, że występują i zawsze będą występować, odstępstwa od rzeczywistego poboru energii elektrycznej od przygotowanej z wyprzedzeniem prognozy.

Trafność prognozy jest tym dokładniejsza, im dotyczy większej ilości odbiorców. Występuje wtedy większe prawdopodobieństwo, iż zachowanie jednego odbiorcy (np. zwiększenie poboru energii elektrycznej) zostanie zniwelowane przez zachowanie innego odbiorcy (zmniejszenie poboru energii elektrycznej). Tak więc odchylenia w prognozowaniu poboru energii elektrycznej przez odbiorców w gospodarstwach domowych, obciążone są stosunkowo niewielkim błędem. Natomiast w przypadku dużych odbiorców (np. huty, cementownie, kopalnie, zakłady przemysłu chemicznego), pobór energii elektrycznej jest trudniej przewidywalny i obciążony dużym ryzykiem. W związku z tym, iż duzi odbiorcy pod względem ilościowego poboru energii, odgrywają zazwyczaj znaczną rolę w globalnym poborze energii elektrycznej, dokonywanym przez wszystkich odbiorców spółek dystrybucyjnych, wpływa to w niekorzystny sposób na przewidywalność sporządzanych prognoz.

Prognozowanie poboru energii elektrycznej będzie zatem zawsze obciążone pewnym błędem, wynikającym z nieprzewidywalności pewnych zjawisk i zachowań odbiorców. W warunkach stabilnych, prognozy będą obciążone mniejszym błędem, natomiast w sytuacjach nadzwyczajnych, odstępstwa od przewidywanych zapotrzebowań mogą się znacznie różnić.

PSE, będąc właścicielem sieci przesyłowej najwyższych napięć w Polsce, prowadzi ruch i eksploatację tej sieci. Sprawuje zatem funkcję Operatora Systemu Przesyłowego (OSP). Jako Operator Systemu Przesyłowego, PSE prowadzi ruch sieciowy i eksploatację sieci zgodnie z opracowaną przez siebie i ogólnie dostępną Instrukcją Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej. Na zasadach określonych w opracowanej przez PSE Instrukcji Ruchu i Eksploatacji Sieci Przesyłowej, odbywa się współpraca podmiotów przyłączonych do sieci przesyłowej PSE, w tym spółek dystrybucyjnych.

Opracowywana przez PSE Instrukcja nie podlega zatwierdzeniu przez żaden organ państwowy, jak to ma miejsce np. w przypadku taryf dla energii elektrycznej, które dla swej ważności wymagają zatwierdzenia przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki.

Integralną część Instrukcji wydanej przez PSE stanowi Regulamin Rynku Bilansującego (RRB), co zgodne jest z zapisem § 29 ust. 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki w sprawie *szczegółowych warunków przyłączenia podmiotów do sieci elektroenergetycznych*, w myśl którego Instrukcja Ruchu i Eksploatacji Sieci określa zasady bilansowania energii elektrycznej. Jako Operator Systemu Przesyłowego, PSE administruje więc także Rynkiem Bilansującym.

Stosownie do pkt 1.1.1 Regulaminu Rynku Bilansującego, Rynek Bilansujący Energii Elektrycznej jest segmentem rynku energii elektrycznej, którego mechanizmy i procedury służą do fizycznej realizacji dostaw energii elektrycznej, wynikających z handlowych umów sprzedaży energii, z uwzględnieniem warunków zbilansowania zasobów Krajowego Systemu Elektroenergetycznego (KSE). Mechanizmy Rynku Bilansującego służą w szczególności do bieżącego bilansowania produkcji z rzeczywistym zapotrzebowaniem na energię elektryczną, w zakresie kompensowania nieplanowanych odchyłeń oraz do zapewnienia wymaganych parametrów jakościowych dostaw energii. Działania te powinny być realizowane w taki sposób, aby wynikające z nich koszty były możliwie najniższe.

Rynek Bilansujący jest zatem szczególnym miejscem, w którym dochodzi do zrównoważenia podaży i popytu energii elektrycznej (zbilansowania). Umożliwia on zakup tych ilości energii pobranej przez odbiorców, na którą nie mieli wcześniej zawartych umów (na rynku kontraktowym lub na giełdzie), a która jest niezbędna do zrównoważenia bilansu w krajowym systemie elektroenergetycznym. W sytuacji natomiast zakupu zbyt dużej ilości energii przez odbiorców, Rynek Bilansujący umożliwia odsprzedaż tego nadmiaru. Rynek ten bilansuje zatem różnice pomiędzy transakcjami zawartymi w segmencie kontraktowym i giełdowym, a rzeczywistym zapotrzebowaniem na energię elektryczną.

Bilansowanie produkcji i zapotrzebowania można opisać w następujący sposób. Uczestnicy Rynku Bilansującego zgłaszają do PSE informacje o umowach sprzedaży energii elektrycznej. PSE, po sprawdzeniu poprawności zgłaszanych umów, wyznaczają deklarowane pozycje kontraktowe każdego uczestnika i następnie porównują sumę deklarowanych pozycji kontraktowych z zapotrzebowaniem dla całego krajowego systemu energetycznego. Jeżeli suma energii, wynikająca ze zgłoszonych umów sprzedaży, jest mniejsza od zapotrzebowania, to PSE dokupują energię od producentów i sprzedają tę energię niezbilansowanym nabywcom. Jeżeli natomiast suma energii, wynikająca z umów sprzedaży energii, jest większa od zapotrzebowania, wtedy PSE odkupują nadmiar energii od nabywców i odsprzedają tę energię wytwórcom.

W okresie od 1 września 2001 r. do 1 lipca 2002 r. sprzedaż i zakup energii elektrycznej na Rynku Bilansującym odbywały się po jednolitych cenach rozliczeniowych odchylenia (CRO). Jednakowe ceny obowiązywały zarówno sprzedających, jak i kupujących. Sprzedającymi byli zarówno wytwórcy, jak i przekontraktowane spółki dystrybucyjne. Cena CRO kształtowała się w sposób zależny od popytu. Przy zwiększonym poborze energii elektrycznej z sieci przesyłowej cena rosła, zaś gdy pobór spadał, ceny kształtowały się na niższym poziomie. Jeżeli spółka dystrybucyjna w swoich grafikach przewidziała mniej energii, niż jej faktycznie zużyła, a inna spółka dystrybucyjna miała o taką samą ilość energii

za dużo (była przekontraktowna), pierwsza płaciła operatorowi tyle samo, ile druga otrzymała za sprzedaną energię.

Po wprowadzeniu zmian z 1 lipca 2002 r., pierwsza ze spółek dystrybucyjnych musiała zapłacić znacznie więcej za energię dokupioną, niż otrzymała druga ze spółek dystrybucyjnych za sprzedaż swojej nadwyżki. Wynika to z faktu, iż po wprowadzeniu od 1 lipca 2002 przez PSE zmian w Regulaminie Rynku Bilansującego, w rozliczeniach odbiorców na tym Rynku stosowane są bowiem trzy ceny rozliczeniowe:

- cena rozliczeniowa odchylenia - CRO,
- cena rozliczeniowa odchylenia sprzedaży - CRO_s,
- cena rozliczeniowa odchylenia zakupu - CRO_z

Według ceny CRO, rozliczany jest zarówno zakup, jak i sprzedaż energii przez odbiorców (cena jednolita). Rozliczenia wg tej ceny stosuje się jednak tylko w sytuacjach, kiedy ilość energii niezbilansowania nie przekracza wielkości tzw. progu nieczułości niezbilansowania, wynoszącego +/-1 %. Energia kupiona przez odbiorcę na Rynku Bilansującym w ilości przekraczającej próg nieczułości niezbilansowania, jest rozliczana według ceny CRO_s, natomiast energia odsprzedana przez odbiorcę na Rynku Bilansującym w ilości przekraczającej próg nieczułości niezbilansowania, jest rozliczana według ceny CRO_z.

W przypadku więc odchyień od zgłoszonego zapotrzebowania, nie większych niż +/-1 % w danej godzinie doby, czyli w tzw. strefie nieczułości, zasady rozliczeń są w zasadzie takie same, jak przed 1 lipca 2002 r. Po przekroczeniu poziomu niezbilansowania, określonego na poziomie +/-1 %, obowiązują natomiast już różne ceny zakupu i sprzedaży energii elektrycznej, a mianowicie:

- CRO_s tj. cena, po której PSE sprzedają energię elektryczną niedokontraktowanym odbiorcom (odbiorcom, którzy mają zakontraktowane zbyt małe ilości energii w stosunku do swojego rzeczywistego poboru),
- CRO_z tj. cena, po której PSE zakupują energię elektryczną od odbiorów w sytuacji ich przekontraktowania (odbiorców, którzy mają zakontraktowane zbyt duże ilości energii w stosunku do swojego rzeczywistego poboru).

Załącznik do przedmiotowej decyzji przedstawia kształtowanie się cen CRO_s, CRO_z oraz CRO w okresie od dnia 1 lipca 2002 r. tj. od wprowadzenia kwestionowanych zmian do Regulaminu Rynku Bilansującego, do dnia 31 listopada 2002 r.

Jak już wyżej wspomniano, PSE w sytuacji zbyt małej ilości energii w Krajowym Systemie Energetycznym (KSE), zakupują brakującą ilość od wytwórców, natomiast w przypadku nadmiaru energii, sprzedają tę ilość wytwórcom. Całość energii elektrycznej, którą wytwórcy kupują lub sprzedają na Rynku Bilansującym, biorąc pod uwagę jako kryterium cenę rozliczeń, można podzielić na dwa rodzaje:

- energię bilansującą ofertową, nazywaną też planowaną, której zakup lub sprzedaż są realizowane w celu bieżącego bilansowania spółek dystrybucyjnych na energię oraz w celu zapewnienia odpowiednich parametrów jakościowych dostaw energii (usuwanie ograniczeń systemowych). Energia bilansująca planowana jest kupowana lub sprzedawana wytwórcom w wyniku

wykorzystania przez OSP ofert bilansujących złożonych przez wytwórców dla poszczególnych jednostek wytwórczych. Wybór ofert, dla których są zawierane transakcje, odbywa się zawsze w taki sposób, aby wynikający z tego sumaryczny koszt był możliwie najmniejszy,

- energię bilansującą odchylenia, nazywaną też nieplanowaną, której zakup lub sprzedaż są wywołane uwarunkowaniami technicznymi pracy jednostek wytwórczych. Dotyczy to sprzedaży lub zakupu energii zdeterminowanej działaniem układów regulacji (dostawy tej energii wynikają ze świadczenia przez wytwórców regulacyjnych usług systemowych w ramach regulacji pierwotnej i wtórnej). Dodatkowo energia bilansująca odchylenia jest kupowana przez wytwórców w przypadku braku możliwości wywiązywania się z zobowiązań kontraktowych, np. awarii jednostek wytwórczych oraz jest sprzedawana przez wytwórców w przypadku jej wytworzenia w wyniku konieczności uruchomienia jednostki wytwórczej.

Energia bilansująca ofertowa jest rozliczana wg następujących, indywidualnych cen rozliczeniowych:

- energia kupowana od danego wytwórcy w celu zbilansowania zapotrzebowania spółek dystrybucyjnych w sytuacji ich niedokontraktowania, jest rozliczana wg cen pasm przyrostowych ofert bilansujących złożonych przez tego wytwórcę,
- energia sprzedawana danemu wytwórcy w celu zbilansowania zapotrzebowania spółek dystrybucyjnych w sytuacji ich przekontraktowania, jest rozliczana wg cen pasm redukcyjnych ofert bilansujących złożonych przez tego wytwórcę,
- energia kupowana od danego wytwórcy w celu usuwania ograniczeń systemowych, jest rozliczana wg cen pasm przyrostowych ofert bilansujących złożonych przez tego wytwórcę, przy czym jeżeli cena ofertowa jest wyższa od ceny negocjowanej, do rozliczeń przyjmowana jest cena negocjowana,
- energia sprzedawana danemu wytwórcy w celu usuwania ograniczeń systemowych, jest rozliczana wg cen pasm redukcyjnych ofert bilansujących złożonych przez tego wytwórcę.

Energia bilansująca odchylenia, zarówno kupowana od wytwórców, jak i sprzedawana wytwórcom, rozliczana jest wg jednolitej ceny rozliczeniowej odchylenia CRO.

W wyniku bilansowania podaży i popytu energii, powstają koszty. Zgodnie z definicjami zawartymi w Regulaminie Rynku Bilansującego, na obszarze tego rynku można wyodrębnić trzy rodzaje kosztów:

- całkowity koszt pokrycia zapotrzebowania (KCZ) – powstaje w wyniku prowadzonych przez PSE działań bilansujących i dostosowawczych,
- koszty bilansowania (KB) – odpowiadają działaniom bilansującym prowadzonym przez PSE,
- koszty usuwania ograniczeń (KO) – odpowiadają działaniom dostosowawczym prowadzonym przez PSE, stanowiąc sumę kosztów KCZ oraz KB.

Należy w tym miejscu wyjaśnić, iż jedynie całkowity koszt pokrycia zapotrzebowania jest tak naprawdę kosztem (występuje ze znakiem „-“). Koszty bilansowania mogą występować ze znakiem „+” i w takiej sytuacji stanowią one przychody PSE i wpływają na zmniejszenie kosztów usuwania ograniczeń.

Ostateczne koszty powstające na Rynku Bilansującym, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 25 grudnia 2000 r. w sprawie *szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz zasad rozliczeń w obrocie energią elektryczną*, stanowią element kalkulacji składnika jakościowego stawki systemowej opłat przesyłowych i powinny być w całości pokrywane z przychodów wnoszonych przez odbiorców usług przesyłowych, zgodnie ze stawkami opłat określonymi w Taryfie PSE. Należy wskazać, iż środki przyznane w zatwierdzonej przez Prezesa URE Taryfie PSE, przeznaczone na pokrycie tych kosztów, zostały określone w wysokości zgodnej z wnioskiem PSE (jakkolwiek okazały się niewystarczające – koszty w praktyce okazały się wyższe).

Należy podkreślić, iż wielkość niezbilansowania, wynikająca z niedoszacowania lub przeszacowania zapotrzebowania na energię spółek dystrybucyjnych, nie ma bezpośredniego związku z wysokością kosztów ograniczeń systemowych. Jak wynika z wyjaśnień URE w tej sprawie, pomimo, iż np. w sierpniu i we wrześniu 2001 r. nie było istotnych różnic w średnim poziomie niezbilansowania, koszty Rynku Bilansującego wzrosły dwukrotnie.

W lipcu 2003 r. PSE rozszerzyły, stosowany dotychczas od 1 lipca 2002 r. wobec spółek dystrybucyjnych, zakres określania cen rozchylonych (CRO_s , CRO_z), również na wytwórców (w odniesieniu do energii bilansującej nieplanowanej). Ponadto, wprowadzono także inne zmiany na Rynku Bilansującym tj.:

- nowe zasady rozliczeń zwiększenia generacji, ze względu na ograniczenia systemowe, tj. określono maksymalną wysokość ceny energii sprzedawanej przez wytwórców na Rynku Bilansującym, jako generacja wymuszona. Cena ta nie może przekraczać ustalonego poziomu, określonego na podstawie publikowanej przez Prezesa URE średniej ceny energii elektrycznej wytworzonej w krajowym systemie elektroenergetycznym w jednostkach kondensacyjnych,
- nowe zasady rozliczeń redukcji generacji, ze względu na ograniczenia systemowe. Wartość ceny energii w przypadku rozliczeń redukcji generacji nie może być mniejsza od ceny minimalnej redukcji wymuszonej.

Zmiany te miały na celu ograniczenie siły rynkowej wytwórców na Rynku Bilansującym, zwiększenie stopnia równego traktowania uczestników rynku elektroenergetycznego, zmniejszenie poziomu kosztów ograniczeń systemowych występujących na Rynku Bilansującym.

IV. Stanowisko Prezesa UOKiK odnośnie zarzutów postawionych w sprawie.

Art. 8 ust. 2 pkt 6, w związku z art. 8 ust. 1 ustawy o *ochronie konkurencji i konsumentów* stanowi, iż zakazane jest nadużywanie przez przedsiębiorcę pozycji dominującej na rynku właściwym, w drodze narzucania uciążliwych warunków umów, przynoszących mu nieuzasadnione korzyści. Dowód na posiadanie przez PSE pozycji dominującej zarówno na krajowym rynku sprzedaży Minimalnych Ilości Energii, jak i

na krajowym rynku bilansującym energii elektrycznej, został przeprowadzony wcześniej. W tym miejscu przedstawione zostaną dowody uzasadniające twierdzenie o niezgodnym z prawem wykorzystaniu przez PSE pozycji dominującej na ww. rynkach.

a) *Narzucanie uciążliwych warunków umów, przynoszących PSE nieuzasadnione korzyści, poprzez wprowadzenie zasad grafikowania Minimalnych Ilości Energii, polegających na oderwaniu krzywej określającej zapotrzebowanie z Kontraktów Długoterminowych od krzywej określającej całkowite zapotrzebowanie elektroenergetycznych spółek dystrybucyjnych.*

narzucanie warunków umów

Możliwość narzucania sposobu grafikowania Minimalnych Ilości Energii wynika z faktu, iż zatwierdzona przez Prezesa URE Taryfa PSE określa jedynie ilości tej energii przydzielone poszczególnym spółkom dystrybucyjnym oraz podział tych ilości na poszczególne miesiące i strefy doby. Taryfa nie reguluje natomiast sposobu grafikowania Minimalnych Ilości Energii, a więc ich godzinowego rozkładu.

Sprzedaż Minimalnych Ilości Energii regulują dodatkowo zawarte pomiędzy PSE, a poszczególnymi spółkami dystrybucyjnymi, „Umowy sprzedaży Minimalnej Ilości Energii Elektrycznej pochodzącej z Kontraktów Długoterminowych”. [tajemnica przedsiębiorstwa]

PSE w negocjacjach ze spółkami dystrybucyjnymi przyjęły, iż podstawą nowego podziału Minimalnych Ilości Energii na poszczególne godziny, nie może być już krzywa dobowego, czy miesięcznego całkowitego zapotrzebowania spółek dystrybucyjnych, ponieważ jest ona całkowicie odmienna od krzywej zapotrzebowania odbiorców grup C i G, odbierających energię z sieci niskiego napięcia (ilości Minimalnych Ilości Energii przydzielone zostały spółkom dystrybucyjnym proporcjonalnie do ilości energii zużywanych przez te grupy). PSE przygotowały więc standardowe i jednolite dla wszystkich spółek dystrybucyjnych grafiki handlowe dostaw Minimalnych Ilości Energii, przy czym grafiki te miały wyrównany przebieg poboru energii (były spłaszczone).

O tym, iż nowe zasady grafikowania Minimalnych Ilości Energii zostały przez PSE narzucone spółkom dystrybucyjnym świadczy fakt, że pomimo, iż były one przedmiotem negocjacji ze spółkami dystrybucyjnymi, to jednak w większości przypadków zgłaszane przez spółki dystrybucyjne uwagi nie zostały przyjęte. Z wyjaśnień składanych przez Polskie Towarzystwo Przesyłu i Rozdziału Energii Elektrycznej wynika, iż poszczególne spółki dystrybucyjne z różnym skutkiem próbowały negocjować z PSE sposób grafikowania Minimalnych Ilości Energii. Niektóre spółki dystrybucyjne [tajemnica przedsiębiorstwa] wystąpiły do Prezesa URE o rozstrzygnięcie sporów, zaistniałych pomiędzy nimi a PSE, dotyczących ustalania warunków umów sprzedaży energii elektrycznej

Z uzyskanych w trakcie prowadzonego postępowania informacji wynika, iż jedynie [tajemnica przedsiębiorstwa] nie kwestionowały sposobu grafikowania Minimalnych Ilości Energii, przy czym [tajemnica przedsiębiorstwa] udało się uzyskać korzystniejsze grafikowanie, ze względu na posiadanie krzywych zapotrzebowania odbiorców grup taryfowych C i G.

W tym miejscu należy zauważyć, iż energia pobierana przez odbiorców grup C i G, w oparciu o której zużycie PSE zaproponowały nowe sposoby grafików, charakteryzuje się dużo większym dynamizmem, niż krzywa zapotrzebowania ogółem. Sposób grafików Minimalnych Ilości Energii nie miał więc nic wspólnego z krzywą zapotrzebowania odbiorców na niskim napięciu (grup C i G). Nie istniały także żadne przeszkody, aby grafików Minimalnych Ilości Energii w dalszym ciągu prowadzone było w oparciu o krzywą całkowitego zapotrzebowania spółek dystrybucyjnych. Nie stał temu na przeszkodzie fakt, że ilości tej energii dla poszczególnych spółek dystrybucyjnych przydzielone zostały w oparciu o zużycie energii przez odbiorców na niskim napięciu. W rzeczywistości bowiem energia nabywana w ramach Minimalnych Ilości Energii nie trafiała wyłącznie do tych grup odbiorców, ale do wszystkich odbiorców spółek dystrybucyjnych. Jedynie jej ilość została ustalona w oparciu o zużycie odbiorców grup C i G.

Biorąc powyższe pod uwagę należy uznać, iż PSE, posiadając odpowiednią siłę rynkową, narzuciły spółkom dystrybucyjnym nowy sposób grafików Minimalnych Ilości Energii.

uciążliwy charakter warunków umów

Do chwili wprowadzenia zmian w grafikowaniu Minimalnych Ilości Energii, rozdział czasowy tej energii przebiegał proporcjonalnie do krzywej odzwierciedlającej całkowite zapotrzebowanie spółek dystrybucyjnych. Po wprowadzeniu zmian będących przedmiotem niniejszego postępowania, grafiki przestały uwzględniać całkowite zapotrzebowanie spółek dystrybucyjnych. Spółki dystrybucyjne zawierając poprzednio umowy na dostawę energii elektrycznej, nie były także przygotowane do takiego grafikowania. Umowy te były bowiem dostosowane do poprzedniego sposobu grafikowania, uwzględniającego całkowite zapotrzebowanie spółek dystrybucyjnych na energię elektryczną. Spółki dystrybucyjne nie miały również podstaw przypuszczać, aby dotychczas obowiązujący sposób grafikowania Minimalnych Ilości Energii został tak diametralnie zmieniony przez PSE. Nie pozwoliło to na dostosowanie zakupu energii elektrycznej z innych źródeł.

Uciążliwość narzucanych przez PSE warunków umów polega więc głównie na tym, iż:

- spółki dystrybucyjne zmuszone zostały do kupowania dodatkowych ilości energii w czasie, kiedy zapotrzebowanie na energię jest duże, a ceny energii są wysokie,
- sprzedaży energii w czasie, gdy zapotrzebowanie na energię jest małe, a ceny energii są niskie.

Wskutek ww. działań PSE, spółki dystrybucyjne kupując energię elektryczną w ramach Minimalnych Ilości Energii, po z góry ustalonych cenach zatwierdzonych w taryfie przez Prezesa URE, poniosły straty.

Ponadto, nowy sposób grafikowania spowodował, iż spółki dystrybucyjne miały problemy z zawarciem z wytwórcami odpowiednich umów uzupełniających zakup energii elektrycznej. Wynika to z faktu, iż z energią dostarczaną do spółek dystrybucyjnych na skutek zawarcia umów uzupełniających, wiążą się cechy

utrudniające jej nabycie oraz powodujące wyższą cenę takiej energii – są nimi np. krótki okres poboru, szybki wzrost lub spadek poboru.

Dodatkowo należy także wskazać, iż znaczna część sprzedawanej oraz kupowanej w takich sytuacjach energii elektrycznej, musiała odbywać się na Rynku Bilansującym. Z uwagi na panujące tam znaczne rozchylenie cen sprzedaży i zakupu energii elektrycznej, powodowało to w oczywisty sposób znaczne straty dla spółek dystrybucyjnych.

osiąganie nieuzasadnionych korzyści przez PSE

PSE w wyniku narzucania sposobu grafików Minimalnych Ilości Energii, odbiegającego od krzywej określającej całkowite zapotrzebowanie spółek dystrybucyjnych, uzyskało korzyści, zmuszając spółki dystrybucyjne do sprzedaży lub zakupu energii na Rynku Bilansującym. Uzasadniając powyższe, należy wskazać, co następuje.

Spłaszczone grafiki Minimalnych Ilości Energii nie uwzględniały całkowitego zapotrzebowania spółek dystrybucyjnych. Spółki dystrybucyjne, mając wcześniej zawarte umowy na dostawy energii elektrycznej i spodziewając się, iż nowe grafiki Minimalnych Ilości Energii będą, jak poprzednio, uwzględniały całkowite zapotrzebowanie spółek dystrybucyjnych, nie zdołały skutecznie renegecować tych umów, tak aby uwzględniały one nowy sposób grafikowania tej energii. Ponadto, energia kupowana w celu dostosowania całkowitego zapotrzebowania spółek dystrybucyjnych do nowego grafikowania Minimalnych Ilości Energii, musiałaby charakteryzować się dosyć specyficznymi cechami (np. pobór przez krótki okres energii o krzywej charakteryzującej się dużym wzrostem i spadkiem), których uwzględnienie przez wytwórców byłoby wręcz niemożliwe albo powodowało, iż taka energia musiałaby być znacznie droższa, niż energia kupowana w ramach standardowych dostaw.

W związku z tym, obrót znacznej części energii, którą spółki dystrybucyjne zmuszone zostały sprzedać lub zakupić, odbywał się na Rynku Bilansującym. Świadczyć może o tym znaczny wzrost obrotów na Rynku Bilansującym pomiędzy czerwcem, a lipcem (miesiącem, w którym PSE wprowadziły nowy sposób grafikowania Minimalnych Ilości Energii). W tym miejscu należy wskazać, iż wraz ze zmianą grafikowania Minimalnych Ilości Energii, PSE wprowadziły nowe zasady rozliczeń na Rynku Bilansującym. Jak już wskazano, polegały one na znacznym wzroście cen (w stosunku do cen rynkowych), w sytuacji zakupu energii na Rynku Bilansującym przez spółki dystrybucyjne i znacznego spadku ceny rozliczeniowej, w przypadku sprzedaży energii przez spółki dystrybucyjne. Pomimo niekorzystnych dla spółek dystrybucyjnych cen panujących na Rynku Bilansującym, wskutek konieczności sprzedaży lub zakupu przez nie energii na tym rynku, niezbilansowanie Rynku Bilansującego wzrosło ze [tajemnica przedsiębiorstwa] w lipcu 2002 r. Przyczyniło się to w efekcie do znacznych strat spółek dystrybucyjnych. Głównym beneficjentem tej sytuacji były PSE, które dzięki sposobowi ustalania cen na Rynku Bilansującym, mogły uzyskać wymierne korzyści finansowe.

Reasumując, wprowadzenie przez PSE zasad grafikowania Minimalnych Ilości Energii - polegających na oderwaniu krzywej określającej zapotrzebowanie z Kontraktów Długoterminowych od krzywej określającej całkowite zapotrzebowanie elektroenergetycznych spółek dystrybucyjnych, spełnia wszystkie przesłanki określone

w art. 8 ust. pkt 6 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*, niezbędne dla stwierdzenia praktyki ograniczającej konkurencję, polegającej na narzucaniu przez przedsiębiorcę uciążliwych warunków umów, przynoszących temu przedsiębiorcy nieuzasadnione korzyści.

W trakcie prowadzonego postępowania antymonopolowego, spółki dystrybucyjne uzgodniły jednakże z PSE nowy sposób grafikowania Minimalnych Ilości Energii. W ramach dokonanych ustaleń postanowiono m.in., iż podstawą grafikowania Minimalnych Ilości Energii w poszczególnych strefach i miesiącach będą ponownie krzywe całkowitego zapotrzebowania spółek dystrybucyjnych.

Z uwagi na powyższe, należy uznać, iż z chwilą wejścia w życie powołanych powyżej uzgodnień, PSE zaprzestały stosowania ww. praktyki ograniczającej konkurencję. W sytuacji natomiast, kiedy zachowanie rynkowe przedsiębiorcy przestało naruszać zakazy określone m.in. w art. 8 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*, Prezes Urzędu wydaje, stosownie do art. 10 ust. 2 ww. ustawy, decyzję o uznaniu praktyki za ograniczającą konkurencję i stwierdza zaniechanie jej stosowania.

b) Narzucanie uciążliwych warunków umów, przynoszących PSE nieuzasadnione korzyści, poprzez ustalenie na Rynku Bilansującym, dla elektroenergetycznych spółek dystrybucyjnych, różnych cen zakupu i sprzedaży energii elektrycznej

narzucanie warunków umów

Jak już powyżej wskazano, zasady funkcjonowania Rynku Bilansującego, w tym sposób ustalania cen sprzedaży i zakupu energii elektrycznej, określa Regulamin Rynku Bilansującego. Regulamin ten jest opracowywany przez PSE i nie podlega zatwierdzeniu przez żaden organ państwowy, jak to ma miejsce w przypadku np. taryf dla energii elektrycznej. W zasadzie więc, jedynie od PSE zależy, jakiej treści zapisy znajdują się w tym Regulaminie.

W sprawie zróżnicowania cen sprzedaży i zakupu energii elektrycznej na Rynku Bilansującym, PSE organizowały spotkania konsultacyjne, w których uczestniczyli przedstawiciele spółek dystrybucyjnych. Do przedstawionych przez PSE propozycji zgłaszane były zastrzeżenia. Potwierdza to „Raport PSE z konsultacji w sprawie wprowadzenia różnych cen zakupu i sprzedaży energii elektrycznej na Rynku Bilansującym” opublikowany na stronie internetowej Centrum Informacji o Rynku Energii (www.cire.pl). Wynika z niego, iż spółki dystrybucyjne zgłaszały uwagi odnoszące się do zróżnicowanych cen sprzedaży i zakupu energii elektrycznej na Rynku Bilansującym. Spółki dystrybucyjne podkreślały m.in., iż wprowadzenie tych zmian spowoduje dla nich wzrost kosztów zakupu energii elektrycznej, a termin opublikowania zmian oraz data ich wprowadzenia, uniemożliwiają przeniesienie tych kosztów do taryf spółek dystrybucyjnych. Także Polskie Towarzystwo Przesyłu i Rozdziału Energii Elektrycznej dwukrotnie wystosowało pisma do PSE, zawierające stanowisko spółek dystrybucyjnych w sprawie zamiaru wprowadzenia zmian do zasad rozliczeń na Rynku Bilansującym. W pismach tych podkreślono także, iż wprowadzenie kwestionowanych zmian w Regulaminie Rynku Bilansującego spowoduje wzrost miesięcznych sumarycznych kosztów zakupu energii elektrycznej przez spółki dystrybucyjne [tajemnica przedsiębiorstwa], a termin ich opublikowania

oraz data wprowadzenia uniemożliwiają przeniesienie tych kosztów do taryf spółek dystrybucyjnych.

Pomimo powyższych uwag, kwestionowane przez spółki dystrybucyjne zmiany zostały do Regulaminu Rynku Bilansującego wprowadzone. Z tego względu, uzasadnione jest twierdzenie, iż opracowany przez PSE Regulamin Rynku Bilansującego został narzucony. Jedynie na skutek protestów spółek dystrybucyjnych, PSE wprowadziły do Regulaminu Rynku Bilansującego tzw. strefę nieczułości niezbilansowania, z progiem określonym na poziomie $\pm 1\%$, w której rozliczanie zakupów i sprzedaży energii elektrycznej odbywało się po jednolitych cenach. W przedmiotowej decyzji wykazano, iż wprowadzenie tej strefy nie wpłynęło jednakże znacząco na zmniejszenie, niekorzystnych dla spółek dystrybucyjnych, efektów działań PSE.

uciążliwy charakter warunków umów

Zdaniem organu antymonopolowego, uciążliwość warunków umów wiąże się ze stratami, jakie spółki dystrybucyjne zmuszone zostały ponieść po wejściu w życie nowych zasad ustalania cen na Rynku Bilansującym. Po tych zmianach, bez względu na to, czy spółka dystrybucyjna kupowała, czy sprzedawała energię elektryczną na Rynku Bilansującym, zawsze traciła na takiej operacji.

Do czasu wprowadzenia zmian będących przedmiotem niniejszego postępowania, zarówno sprzedaż, jak i kupno energii elektrycznej rozliczane były po takich samych cenach. Spółka dystrybucyjna przekontraktowana sprzedawała energię po takiej samej cenie, po jakiej niedokontraktowana spółka dystrybucyjna kupowała energię.

Jak już wspomniano, po wprowadzeniu zmian, pomiędzy średnimi cenami sprzedaży i zakupu energii elektrycznej na rynku bilansującym zachodzi dość istotne odchylenie. Ceny te kształtowały się przeciętnie na poziomie:

- nieznacznie powyżej [tajemnica przedsiębiorstwa] zł/MW - w przypadku sprzedaży energii elektrycznej przez spółki dystrybucyjne, przy czym ceny te były znacznie niższe od cen rynkowych energii,
- przeważnie powyżej [tajemnica przedsiębiorstwa] zł/MW - w przypadku zakupu energii elektrycznej przez spółki dystrybucyjne, przy czym ceny te były znacznie wyższe od cen rynkowych energii.

W związku z tym, każda spółka dystrybucyjna, aby uniknąć ponoszenia strat na Rynku Bilansującym, musiałaby dokonać dokładnego prognozowania swojego zapotrzebowania na energię elektryczną. W przypadku bowiem wystąpienia niezbilansowania, byłaby zmuszona do zakupu energii po niekorzystnych cenach na rynku bilansującym (niedokontraktowanie) lub jej sprzedaży po niekorzystnych cenach na rynku bilansującym (przekontraktowanie). Jedynie w przypadku niezbilansowania kształtującego się na poziomie poniżej 1 %, obowiązywała jednolita cena sprzedaży i zakupu energii elektrycznej, nie generująca strat dla zakładów energetycznych.

Należy kolejny raz podkreślić, iż względy techniczne, nie pozwalające utrzymać rzeczywistego poboru energii elektrycznej z prognozą przy progu tolerancji określonym na poziomie 1 %, sprawiają jednak, iż w wyniku wprowadzenia strefy nieczułości, spółki dystrybucyjne mogą jedynie ograniczyć swoje straty, ale nie mogą ich całkowicie wyeliminować. O tym, iż niezbilansowanie na poziomie 1 % nie może zostać wykonane przez spółki dystrybucyjne, świadczyć może fakt, że pomimo wprowadzenia niekorzystnych cen na Rynku Bilansującym dla spółek dystrybucyjnych, których niezbilansowanie przekracza 1 %, ogólne niezbilansowanie ciągle znacznie przekracza ten próg. Średnioważony stopień niezbilansowania zmniejszył się z [tajemnica przedsiębiorstwa] % w pierwszej dekadzie czerwca 2002 do [tajemnica przedsiębiorstwa] % w trzeciej dekadzie września 2002 roku.

Działania zakładów energetycznych, podejmowane w celu dokładnego prognozowania swoich zapotrzebowań na energię elektryczną, od dokładności których zależą koszty, jakie poniosą spółki dystrybucyjne na Rynku Bilansującym, sprawiają, że w żadnym wypadku nie można powiedzieć, iż spółki dystrybucyjne celowo „nieskutecznie” prognozują swoje zapotrzebowanie. Pomimo tych starań, niezbilansowanie spółek dystrybucyjnych ciągle istnieje.

osiąganie nieuzasadnionych korzyści przez PSE

W ocenie organu antymonopolowego, kwestionowane działania PSE, polegające na wprowadzeniu dwóch dodatkowych cen rozliczeniowych, przyniosły temu podmiotowi nieuzasadnione korzyści. Uzasadniając powyższe należy wskazać, co następuje.

Zdaniem PSE, podmiot ten ponosi [tajemnica przedsiębiorstwa] na rynku bilansującym. W trakcie postępowania potwierdzono ten fakt. Jednocześnie jednak stwierdzono, iż wprowadzone przez PSE od 1 lipca 2002 r. zmiany, nie wpłynęły na redukcję kosztów całkowitych występujących na Rynku Bilansującym (KCZ). Zmiany te doprowadziły jedynie do zmniejszenia wysokości kosztów usuwania ograniczeń (KO). Stało się to kosztem spółek dystrybucyjnych, bowiem ostateczne koszty usuwania ograniczeń zmniejszyły się dzięki przychodom PSE wynikającym bezpośrednio z rozchylenia cen (wzrosły tzw. koszty bilansowania KB, które w istocie stanowiły przychód PSE). Poniższa tabela przedstawia, jak kształtowały się ogólne koszty występujące na RB (KCZ), koszty bilansowania (KB), koszty usuwania ograniczeń (KO) i ostateczny wynik PSE na RB, uwzględniający przychody rekompensujące koszty systemowe wynikające z taryfy PSE.

Koszty ponoszone przez PSE na RB w okresie czerwiec – grudzień 2002 r. w mln zł (wg danych URE)

	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad	Grudzień
KCZ	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]
KB	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]
KO (suma KCZ i	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]

KB)							
Wynik	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]

Jak wynika z powyższej tabeli, pomimo, iż w czerwcu 2002 r. (przed wprowadzeniem rozchylonych cen) oraz lipcu 2002 r. (po wprowadzeniu rozchylonych cen), KCZ kształtowały się na zbliżonym poziomie, odpowiednio „-[tajemnica przedsiębiorstwa] to koszty ograniczeń były zasadniczo różne i wyniosły odpowiednio [tajemnica przedsiębiorstwa] dla lipca 2002. Stało się tak, bowiem na koszty usuwania ograniczeń (KO) składa się suma całkowitych kosztów zapotrzebowania (KCZ) i kosztów bilansowania (KB), które w istocie stanowią przychody PSE od spółek dystrybucyjnych i wpływają na zmniejszenie się ostatecznych kosztów ograniczeń. W związku z tym, iż [tajemnica przedsiębiorstwa]

[tajemnica przedsiębiorstwa]

O tym, iż w wyniku wprowadzenia zróżnicowanych cen sprzedaży, PSE uzyskały korzyści kosztem spółek dystrybucyjnych, świadczy także porównanie ogólnego niezbilansowania spółek dystrybucyjnych i miesięcznych kosztów usuwania ograniczeń systemowych na RB.

Ogólne niezbilansowanie spółek dystrybucyjnych i miesięczne koszty usuwania ograniczeń (wg danych przekazanych przez PSE)

Miesiąc 2002 r.	Ogólne niezbilansowanie spółek dystrybucyjnych w GWh	Miesięczne koszty usuwania ograniczeń systemowych w tys. zł
Styczeń	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]
Luty	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]
Marzec	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]
Kwiecień	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]
Maj	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]
Czerwiec	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]
Lipiec	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]
Sierpień	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]
Wrzesień	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]
Październik	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]
Listopad	[tajemnica przedsiębiorstwa]	[tajemnica przedsiębiorstwa]

[tajemnica przedsiębiorstwa]

Biorąc pod uwagę powyższe, zasadne jest stwierdzenie, iż PSE uzyskało korzyści dzięki stosowaniu ww. praktyki.

W ocenie organu antymonopolowego, PSE dążąc do zmniejszenia kosztów ponoszonych na Rynku Bilansującym, powinny były przede wszystkim zmniejszyć całkowite koszty funkcjonowania tego Rynku. Koszty te zależą nie tylko od spółek dystrybucyjnych, ale w dużej mierze od innych uczestników Rynku Bilansującego, tj.

wytwórców. PSE, wprowadzając rozchylone ceny sprzedaży energii elektrycznej jedynie w stosunku do spółek dystrybucyjnych, w rzeczywistości nie ograniczyły całkowitych kosztów funkcjonowania Rynku Bilansującego. Spółka ta uzyskała jedynie więcej przychodów od spółek dystrybucyjnych na pokrycie tych kosztów. Ogólne koszty funkcjonowania Rynku Bilansującego, po wprowadzeniu rozchylonych cen energii, nie zmniejszyły się.

Dopiero wprowadzone w lipcu 2003 r. zmiany w Regulaminie Rynku Bilansującego (m.in. zastosowanie rozchylonych cen wobec wytwórców), doprowadziły do zmiany tej sytuacji. Zmiany te:
[tajemnica przedsiębiorstwa]

W sytuacji natomiast, kiedy zachowanie rynkowe przedsiębiorcy przestało naruszać zakazy określone m.in. w art. 8 ustawy *o ochronie konkurencji i konsumentów*, Prezes Urzędu wydaje, stosownie do art. 10 ust. 2 ww. ustawy, decyzję o uznaniu praktyki za ograniczającą konkurencję i stwierdza zaniechanie jej stosowania.

***

Organ antymonopolowy uznał, iż w sytuacji zaprzestania stosowania praktyk ograniczających konkurencję, niecelowe byłoby nakładanie na PSE kary pieniężnej. Ponadto, wzięto pod uwagę fakt, iż wobec tej spółki nie były dotychczas prowadzone postępowania antymonopolowe w sprawach praktyk ograniczających konkurencję.

W związku z powyższym orzeka się jak w sentencji.

Stosownie do treści art. 78 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ k.p.c. – od niniejszej decyzji służy odwołanie do Sadu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwóch tygodni od dnia jej doręczenia.

*Z upoważnienia
Prezesa Urzędu Ochrony
Konkurencji i Konsumentów*

Piotr Mück
Dyrektor Departamentu
Ochrony Konkurencji